

Nwa wù fwe wù Bol gè sanj fε kintaashε ki Koleŋ le

Fieε fi le a Nwa wu Koleŋ wù fwe wunε le

Kintaashε ki bamii ba mbεmε ki Koleŋ gè kε Bol. Wu gè sanj ɳwa wù fwe wunε ki wu tēfε bo kune fitele fi bo leese yi Kletu le mo mwεε mumu kune Kletu. Koleŋ yanε gè bee kijusε ki waan gè juune lo yo, bamii ba yo chiaase ye kune kinche ki woŋ wuboo, fieε fi kune nyiεŋ yi kinjaŋ nyume tε yo baaŋ, bo tε buune banyo ba duude. Bol jεme wu chiise a ɳwa wunε le kune mwεε mù mbefe mù gè kooshi antεnεε a bamii ba mbεmε. Baŋwa ba 13 a ɳwa wunε le duunyi lε kinjkoŋε le nnya yi Nyo yĩ fede lo nnya yichi. Baŋwa ba 13 bayu duunyi lε le kimbe ki bamii kee ki baaŋ a ɳwa wuyu wunε le.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-9 Fεŋkeε

1:10-4:21 Kiŋgaye antεnεε a kintaashε ki bamii ba mbεmε

5:1-7:40 Kune kinche ki nyiεŋ yi kinjaŋ mo ki kwεse be jwεŋse

8:1-11:1 Kune bamii ba Kletu bε ba le gε bamii ba Kletu gε

11:2-14:40 No taŋlo kintaashε ki bamii ba mbεmε gēe mwεε be je yĩ bo bûune yu

15:1-58 Bamii ba mbεmε lé bo gē bo bû yi kwe le no Jiso gè bu

**16:1-4 Nnya yi bo gè nyaai ki bo fi bamii ba Kletu
ba Judia yu**
16:5-24 Nseesə wù Bol gè gee mo kimese ki mwəe

1 Le mə wù Bol wù Nyo gè bale no wu gè goone, lə mə nyûme mwa ntuij wu Kletu Jiso. Nle bə Sostene wù mwa bwe wese besabəŋ.

2 Nwa wune gəene fe kintaashə ki bamii ba Nyo ba Koleŋ ba wu le wu baa wu taashə wu gəe ye ye bə Kletu Jiso. Nyo gè bee wu baa bəŋ lə bəŋ nyûme bamii be ba mbəmə, mo bamii bachii ba təŋe jee chi Tada Jiso Kletu manjuu le manchii. Wu le Tada wuboo yεεŋyεεŋ no wu le wese besabəŋ.

3 Nyo wù Chiji wese besabəŋ bə Tada Jiso Kletu dūnyε fitele fi joŋe fe bəŋ le, bo ka bo nyâ bəŋ bə muntele mù nyiεgee.

Bol nya kiyone no Nyo le wu buu bamii ba Koleŋ

4 Nto nnyaa kiyone Nyo waŋ le segechii nje bəŋ, nje nfii wù Nyo nya fe bəŋ le, no bəŋ le bəŋ taashə bena ba Kletu Jiso.

5 No bəŋ le bəŋ taashə bena ba wu noo, Nyo mo wu chvu lo nnya ye yi bəŋ le jé le yichii, bəŋ ka kee ki bəŋ jēme fīeē fichii chuule bə ki bəŋ kēe fīeē fichii.

6 Nnya yinε fe bəŋ le, yi toone saaka wù bəŋ gè yu wa kune Kletu no bəŋ ge fi.

7 Noo, məeese ge bəŋ fuge nnya yi Nyo yimi gε, no bəŋ chieeŋe kife kī Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu lé wu gē wu kâasə wu to bəŋ yēŋ wu le.

8 Wu wù Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu, lē wu gē bəŋ lēme bəŋ tēeŋe gəeŋe məeese, bəŋ gε to bəŋ kēme jiale yi juu che chiyu le gε.

9 Nyo le Nyo wù to wu ləme gəh yi jε ye le. Le wu wù gè bale bəŋ, bəŋ bε Mwa ye wù Jiso Kletu wù le Tada wese besabəŋ le bəŋ taashə bəŋ tu yi fieε le fimimia.

Nteefə kune kinjgayə

10 Booŋ ba bwəεŋ, nləge bəŋ a jee chi Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu le lε bəŋ bachii tāashə bəŋ nyūme jwe wu mumwaa. Keefə kinjgayə nyūme a bəŋ ntənεε gε. Bəŋ nyūme yi muh le wu mumwaa, bəŋ kēme ɻkwajə wu mumwaa, bəŋ lēne yi fieε le fimimia.

11 Njəme nε booŋ ba bwəεŋ, njə bamii ba a Kloy yeh le bo səεŋ wa mε lε bəŋ kēme waa a bəŋ ntənεε.

12 Fieε fi njəme le lε, muh jade wu mo wu duu lε wu bii fie nyu Bol le, muh mu duu lε wu bii nyume Abolo le, muh mu lε wu bii Səfa le,* muh mu lε wu bii gəh fie nyume Kletu le.

13 Fi le lε ba le ba ga wa Kletu bimbe le bimbe le? Le Bol wu ba gè ta yi kintaaŋ le nje bəŋ? Noo ba gè leese bəŋ a joo a jee chi Bol le le?

14 Nnyaa kiyone Nyo le baan lε ɻgə mbaan nleesε gε muh mu bəŋ le a joo gε feder Klisbu bε Gayu gε,

15 wu lε keefə muh ja wu dūu lε ba gε leese wu a joo a jee chaŋ le gε.

16 ɻheεŋ, ɻgε nleesε te Təfina bε bamii ba a wu yeh a joo. Fede noo səŋ, mbaan ka kεε gε muh mu wù ɻgε nleesε a joo gε.

17 Bəŋ kēe lε gε Kletu gε ntuŋ mε lε ntō nlēese bamii a joo gε. Wu gε ntuŋ lε ntō nfēeji nyume saaka we wù joŋe. Gε nfēeji bε jε yi bvufee bvu

* **1:12** Jee chi Səfa chine le tε lε Bita.

muh wu wuŋ lε gε, wu lε keefε bvunŋga bvу kwe yi
Kletu gε kwe yi kintaaŋ le ja tū fiee fi achiji gε.

Kletu le bvunŋga be bvufee bvу Nyo

18 Fi le lε saaka wù lε Kletu gε kwe yi kintaaŋ le,
le kiyuŋ fε bamii ba leesε achiji le. Geenε, saaka
wunε le bvunŋga bvу Nyo fε besabεŋ ba wu bvuuuse
le.

19 Fi le ba gε sanj lε,
“Nlé ŋgē nchñijε bvufee bvу bamii ba duunyi
bvufee,
nchñejε be baŋkwajε ba bamii ba feefe.”

20 No fi le noo, bamii ba taŋlo bo ka bo dûunyi
bvufee mεesε le faaŋ? Bamii ba duunyi banchi ba
Nyo le faaŋ? Bamii ba tεenyi kintεenyi kife kine le,
le faaŋ? Gε Nyo nyu wu dunyε wa lε bvufee bvу
fekuu fεne le kiyuŋ gε?

21 Le fiee fi Nyo wù keme bvufee bvuchii gε ge lε gε
taŋlo bamii ba yi woŋ kfunε le kεε wu be bvuboo
bvufee gε. Wu gε seesε le wu taŋlo wu bvusε nyume
bamii ba bεεŋ saaka wù bee feeji wunε bamii yεde
le le kiyuŋ.

22 Bajuu goone ki bo yēŋ fiee fi duunyi bvunŋga bvу
Nyo le fε bo bēŋ, Baglek goone bvufee bvу fiee lε
fε bo bēŋ.

23 Geenε, bee feeji fiesa kune no ba gε ta Kletu yi
kintaaŋ le, fi ka fi nyu lo kinjeesε fε Bajuu le. Bamii
ba le gε Bajuu gε yεde lε le kiyuŋ.

24 Geenε, fε bamii ba Nyo le wu cha le, kεε le
Bajuu, kεε le Baglek, le saaka wù kune Kletu
wunε le bvunŋga bvу Nyo be bvufee bvу Nyo bvù
baaŋ.

25 Fi le noo, nje fiɛɛ fi yene le le kiyuŋ ki Nyo, le bvufee bvù fede lo bvu muh wu wuŋ le bvuchii. Fiɛɛ fi yene le le kiwɛeyɛ ki Nyo, le bvuŋga bvù fede lo bvu muh wu wuŋ bvuchii.

26 Booŋ ba bweeŋ, beŋ ka beŋ kwâjɛ kfuu chi bamii ba beŋ gɛ shee beŋ nyume sege Nyo gɛ cha beŋ. Gɛ beŋ ba duude gɛ bee bamii ba bvufee no bamii ba fɛkuu fɛnɛ goone gɛ. Gɛ beŋ ba duude gɛ bee bako gɛ. Gɛ beŋ ba duude gɛ bu a chikfuu chi bamii ba baŋ baŋ le gɛ.

27 Geenɛ, Nyo gɛ cha biyuŋ bi yi nshɛŋ le fɛnɛ ki wu gɛ le ba bvufee nyûme bɛ bvuya, wu cha ba wɛeyi yi nshɛŋ le fɛnɛ ki wu gɛ le ba tɛɛme nyu bɛ bvuya.

28 Nyo gɛ bee wu cha mwɛɛ mù bamii jode fɛkuu yi woŋ kfunɛ le, mo mwɛɛ mù bamii nyiɛŋse, wu cha mo mwɛɛ mù ya le gɛ mwɛɛ gɛ, ki wu gɛ le mwɛɛ mù bamii yede le le mwɛɛ tû mù achiji.

29 Wu gɛ ge noo, wu le keefɛ muh wu wuŋ chiaase ye a Nyo jii gɛ.

30 Le wu wù Nyo wu gɛ taashɛ beŋ bɛ Kletu Jiso. Wu gɛ ge Kletu nyu je yĩ bvufee bvu baŋ fɛ besabɛŋ le, wu gɛ leesɛ tɛ besabɛŋ chaaŋ a wu jii, wu seesɛ besabɛŋ wu gɛɛ bamii be le, wu suuŋ besabɛŋ chiaaŋ yi ñgɛ le.

31 Fi mo fi nyume no ba saŋ a Nwa wu Nyo le le,
“Muh doo wu chiaase ye,
wu chiaase nyume yi fiɛɛ fi ge Tada le.”

2

Saaka wù le le ba gɛ ta Kletu yi kintaan le

¹ Booŋ ba bwεεŋ, bεŋ kwâjε sege ŋgè nto fε bεŋ le ki nfejε saaka wù Nyo bεŋ le wù gɛ shee wu nyume nyile le. Ngè mbaan̄ nto gε fiaŋ ki nfêjε bε jε yi yege kεnε bvufee bwaŋ gε,

² nje ŋgè faŋ lo sege ŋgè bee a bεŋ ntεnεe le gε mε nyume ŋgɛe bvufee yi fιε fimi le gε feder ki nfējε gε nyume kune Jiso Kletu maa, feder munchii, no ba gɛ ta wu yi kintaan̄ le.

³ No ŋgè bee besabεŋ, ŋgè wεεyi lo, nfaane wesee, ŋkoge.

⁴ Sege ŋgè njεme nfeeji saaka wù joŋe bεŋ le, ŋgè mbaan̄ njεme gε nyu bε jé yi bvufee yi yege gε. Ngè njεme no bvun̄ga bvu Kiyo ki Yuude nduunyi.

⁵ Ngè gee noo, wu le keefε bεŋ lēesε fitele yi bvufee bvu muh wu wun̄ le gε, geenε le bεŋ lēesε nyume yi bvun̄ga bvu Nyo le.

Bvufee bvu Nyo

⁶ Bamii ba lεme wa bε Nyo bo tεεme, bee to be nyaa bvufee bo le. Gε bvufee bvunε nyume bvu fεkuu fεnε kεnε mo bvu yεεŋ wù sage fεkuu fεnε mεeſe. Bobaa le bamii ba bvun̄ga bvuboo lé bvu ḡe bvu lēsε achiji.

⁷ Bvufee bvu Nyo bvu baaŋ bvù bee feeji bvunε le fιε fι gɛ shee fι nyume nyile le bamii kee gε. Bvufee bvuyu gɛ seese Nyo baaŋ lo fε woŋ kε, ki fι yû fι tô bε bvukugε fε besabεŋ le.

⁸ Gε bvufee bvunε nyu muh mu ŋgoo yi bamii ba sage kife kine le, gε bo kee kinyi kiyu gε, nje gɛ bee bo kee tu bo gɛ baaŋ ta gε Tada wù kεme bvukugε bvuchii yi kintaan̄ le gε.

⁹ Geenε, fε besabεŋ le no ba gɛ saŋ lε,
“Mwεε mù ajii gɛ baaŋ a yεŋ gε,

mù kintunj gè baanj a yu gε,
 mù muh gè baaŋ a kwajε gε,
 mu mune le mù Nyo gè seesε fε bamii ba koŋe wu
 le.”

¹⁰ Nyo le wu ge Kiyo ke dunyε mwεε mune besabεŋ
 le. Kiyo ki Nyo to ki taade mwεε munchii, ki taade
 mo kinyile ki Nyo,

¹¹ nje gε tanlo muh mu kεε fieε fī muh mu kwaji fε
 fitele fie le fedε kiyo ki mwεde kī le yi ye ye le gε. Le
 gεh yεεŋyεεŋ no gε tanlo muh kεε fieε fī Nyo kwaji
 fede Kiyo ki Nyo gε.

¹² Gε Kiyo ki Nyo gε nya besabεŋ le nyume ki yi
 woŋ kfunε le gε. Kiyo kine gε ja fε Nyo le, ki ge
 besabεŋ kēe nya yichii yi Nyo le wu buu besabεŋ
 yu.

¹³ Bee mo be feeji mwεε mune nyume gε, bε jé yi
 ba yεyi bε bvufee bvu muh wu wuŋ gε. Bee feeji
 nyume bε jé yī yεyi Kiyo ki Yuude bee yu, bee naji
 mwεε mù nchiεŋ mu Kiyo ki Yuude, fε bamii ba
 keme Kiyo ki Yuude le.

¹⁴ Gε muh wù baaŋ a kεmε gε Kiyo ki Yuude yi ye
 ye le gε, to wu fii mwεε mu Kiyo ki Nyo gε. Wu jade
 fie wu tu wu yεde lε le mwεε mu kiyuŋ. Gε tanlo
 wu kεε no mu le gε, nje le mwεε tanlo ge gεh nyume
 Kiyo ki Yuude fε muh kεε.

¹⁵ Geenε, muh wù Kiyo ki Yuude le yi ye ye le
 tanlo wu taa fieε fichii chuule wu kεε kinyi kiyu, gε
 muh nyume yu wù tanlo wu taa mwεε mu wεε muh
 gε.

¹⁶ Fi le ba saŋ lε,
 “Gε muh nyume yu wù kee fieε fī Tada kwaji,
 wu lε wu tēfε Tada gε.”
 Geenε, besabεŋ kεmε nyume baŋkwajε ba Kletu.

3*Bamii ba Kletu nyûme jwe wu mumwaa*

¹ Booŋ ba bwεεŋ, sege besabeŋ gɛ bee, ge ɳgɛ tanlo njεme bεŋ le njε bamii ba yuge wa nyume Kiyo ki Yuude le ge. Ngɛ njεme bεŋ le njε bamii ba baaŋ bo bii nyume mwεε mù nyan̄ yi ye goone le, mo ba baaŋ njε mumwone mu mbwele yi Kletu le.

² Ngɛ nnyaa nyume ambεŋ bεŋ le. Ngɛ baaŋ nnya ge mwεε munjile mù tεεme ge, njε bεŋ gɛ baaŋ a ta ge. Mo too bude mεεse bεŋ baaŋ a ta ge.

³ Bεŋ baaŋ bεŋ bii gεh nyume mwεε mù nyan̄ yi ye goone le. No bεŋ baaŋ bεŋ ghεge kin̄ghε, bεŋ waade waa a bεŋ ntεεe, tu ge fine fιεε duunyi lε bεŋ bii nyume nyan̄ yi ye le ge? Ge fine fιεε duunyi lε bεŋ baaŋ bεŋ kεme gee chi bamii ba fekuu fεnε ge?

⁴ Muh jade wu duu lε wu bii nyume Bol le, muh mu lε wu bii fie nyume Abolo le, tu ge fine fιεε duunyi lε bεŋ gee nyume gee chi bamii ba fekuu fεnε ge?

⁵ Abolo le yεεŋ, Bol nyume yεεŋ? Bee bachii le gεh lo boooŋ ba lεme ba Tada ba gɛ fe, fe bεŋ leesε fitεle yi ye ye le, muh lεne che lεme no Tada nya wu le.

⁶ Chan̄ lεme gɛ bee lε mboon̄ nyume ɳgo, chi Abolo le, nfuushε joo, geenε, gee Nyo fe yi kûu.

⁷ Noo, ge muh wù boone ɳgo be muh wù fuushi joo kooji fιεε ge. Le gεh Nyo maa wù gee fe yi kûu.

⁸ Muh wù mbone be wù nfuushε joo le gεh yεεŋyεεŋ, Nyo lé wu ḡe wu māajε muh wuchii bii yi lεme che le.

9 Bee le be taashε bee lεne lεme chi Nyo. Bεnj mo bεnj nyume mwε wù Nyo bεnj ka nyume yeh ye.

10 Mo no ngè nleesε kichi ki yeh yiyu njε muh wù njone wù kee lεme che chuule mbii nfii wù Nyo gè nya mεne. No ngè nleesε noo, muh mu mo wu joone yeh yiyu. Noo sege muh joone yi kichi kinε le, wu mo wu kēe no wu joone.

11 Bεnj kēe lε kichi mε gεh kī ba gè leesε wa kī le Jiso Kletu, gε tanjlo muh ka wu leesε kimi gε.

12 Bamii mo bo tu bo joone yi kichi kiyu le bε mwεes yeye yeye. Muh mu ja wu jo nyume kichwa kī yεede, muh mu jo kī baaŋ, muh mu jo ata a tεeme fε wu joone yu. Muh mu jo nyume bite, muh mu agaaŋ, muh mu jége fε wu jōone yu.

13 Bo ne joone neeε, tu juu too lo chī bo lé bo gê bo yēnj no lεme chi muh le, sege chi bu fε waanŋ. Juu chī Kletu lé wu gê wu tō bε ngu, ngu wuyu lé wu gê wu mône lεme chi muh, ba yεde no chi le.

14 Ne fiees fi muh wu joone yi kichi kiyu le mε gεh njε fi fie seŋ, mwεde mo wu kēme maajε.

15 Ne fi fie lo, mwεde lēse maajε we, wu bε kikwεes ke bône, geenε gεh njε muh wù fe yi ngu le.

Bamii ba Kletu le yeh yi kintanyε yi Nyo

16 Gε bεnj kee lε bεnj le yeh yi kintanyε yi Nyo, Kiyo ke ki wu wù Nyo chēe yi ye yene le gε?

17 Ne muh chēne bε yeh yiyu, tu Nyo le wu lēshε lo mwεde, njε yeh yi kintanyε yi Nyo yuude lo, bεnj nyume yeh yiyu.

18 Keefε muh lēde bε kikwεes ke gε. Ne muh mu bεnj le kwaji lε wu kēme bvufee yi woŋ kfunε le, wu tu kiyuŋ wu lε wu kēme bvufee bvù bvufee.

19 Njeme nε nje mwεε mù bamii ba fεkuu fεnε yεde lε le bvufee, Nyo yεde lε le kiyuŋ. Le fi fi ba gè saŋ lε,
“Nyo jode gεh nyume bvufee bvu bamii ba feefe, wu koode bo yu.”

20 Fi ka nyume ba saŋ lε,
“Tada kee lε mwεε mù bamii ba bvufee kwaji, nyume lo mù achiji.”

21 Fi tu fi nyume lε, keefε muh chίaase ye lε muh mu le we gε, nje mwεε munchii le mwεna.

22 Bol kεnε Abolo kεnε Sεfa kεnε woŋ kfunε kεnε kinche kεnε kwe kεnε mwεε mu mεesε kεnε mu baŋ ki mu gε mu nyume, le mwεna munchii,

23 bεŋ le ba Kletu, Kletu nyume wu Nyo.

4

Keefε bamii ba Kletu chίaase ye bε muh gε

1 Fi joŋe lε bεŋ jōde lε bee le boŋ ba lεme ba Kletu ba Nyo le wu nya lεme che chi saaka wù gè shee wu nyume yi nyile le chiaan yiboo le.

2 Fi to fi nyume lε, muh wù ba le ba nya lεme chiaan ye le kεme ki wu gεe no chiji kikwεε we goone.

3 Fε mεne, gε bεŋ, kεnε yeh yi nsa yimi sage mε, n'yεnε lε le fεeε gε. Gε taŋlo nsâ mo kikwεε kaŋ gε.

4 Gε fεeε nyume yu fε fitele fiaŋ le fi sage mε gε. Geenε, gε fifεeε mo duunyi lε n'yuude lo gε. Le gεh Tada wu lε wu gε wu sâ mε.

5 Noo, keefε bεŋ sūnε nsa njε kife kojε ka sεŋ gε. Bεŋ chίεŋ Tada to. Le wu wù lε wu gε wu bvúse mwεε fε waŋ mù le kijibe le mεesε mù ba gε nyile, wu bwaashε mwεε mù bamii kεme shén yiboo le.

Noo, Nyo mo wu bεεŋsε muh wuchii wu ba kεme ki ba bεεŋsε.

6 Booŋ ba bwεεŋ, mwεε mune mu njεme kune besa Abolo le ki mu fɪ bεŋ, wu lε bεŋ ȳyε a bee le lε bεŋ ḡe mwεε bεŋ bii gεh nyume no ba saŋ. Noo, bεŋ gε ka bεŋ chiaase ye bε muh mu bεŋ jode muh mu fε kuu gε.

7 Ge yεεŋ lε bεŋ nyume yeye fε muh mu le? Le la fɪ bεŋ kεme fɪ le njε ba nya lo bεŋ le sεŋ? No fɪ le noo, bεŋ jiεnyi nεε fε bεŋ tu bεŋ chiaase ye njε ba nya lo bεŋ le gε?

8 Ge bεŋ fεnε jode lε bεŋ kεme wa fιεε fichii, bεŋ le wa bamii ba bvukuge, bεŋ sage wa njε banfoŋ bee fo sεŋ? Muh jō lε bεŋ be bee wa banfoŋ wu lε bee bōŋ a bεŋ le, bee sāgē bachii.

9 N'yεde lε Nyo le wu tu wu gεε bee ba le booŋ ba ntuŋ ba Jiso bakijimε. Bee le njε bamii ba ba gεεne ki ba yuuŋε lakfulε. Bee le be tu wa kinjiinyi yi won kfunε le kī bamii bε banchεndaa ba Nyo j̄iŋe.

10 Bee le be tu wa biyuŋ njε Kletu, geenε bεŋ le bamii ba Kletu ba feefe. Bee le bamii ba wεεyi, bεŋ nyu ba tεεme. Bamii ηgvuune bεŋ, bo jode bee fεkuu

11 Kεge lo to bu mεεse, bee le jεŋ, kindoŋ yune bee. Bee jiide nyume munchanja mu njú, bamii nyiεge bε bee, bee kεme gε fε bee chee fo gε.

12 Bee lune bee lεne bε chiaan̄ yese fε bee j̄i. Sege bamii naanyi bee, bee tu bee lεge gεh nyume kimbone fε bo le. Bo doo bo Boone bikaa a bee jin̄, bee kaane gεh nyume shεŋ.

13 Sege bo jεme jé yi befe bee le, bee chvuse gεh nyume bε yi jιεε. Too bude mεεse, bee le njε mwεε

mu ba noŋ a kiŋkoŋ le. Bee le be tu wa chvunɛ wu mwɛɛ yi woŋ kfunɛ le.

¹⁴ Ge nsanje mwɛɛ munɛ fe bɛŋ le nɛ le ŋgoone lɛ ŋgê bɛŋ kɛme bvuya gɛ. Nteefe lo bɛŋ nje boon̄ baŋ ba le fitele fiaŋ.

¹⁵ Mo bɛŋ kɛme bamii nje tanjlo ba taŋ seŋ, ba yeyi bɛŋ kune Kletu, gɛ bɛŋ kɛme bachiji bena wesee gɛ. Le mɛ wù chiji wene, nje gɛ ge mɛ fe bɛŋ taashɛ bɛ Kletu Jiso sege ŋgɛ nfejɛ saaka we wù joŋe bɛŋ le.

¹⁶ Noo, ntu nlɛge lɛ bɛŋ tōome kikaa kena gɛh no ntoome kaŋ.

¹⁷ Le fiɛɛ fi ntune Timoti fe bɛŋ le wù le mwa yan̄ yi Tada le. Wu le fitele fiaŋ, wu lɛme tɛ yi saaka wunɛ le bɛ fitele fimimia. Wu lé wu tô wu ka wu tâŋ bɛŋ no kinche kaŋ le nje muh wu Kletu. Fiɛɛ fi wu lé wu gɛ wu sɛɛŋ le gɛh fi fi njienyi n'yeyi bintaashɛ bi bamii ba mbɛmɛ yu bichii manjuu le manchii.

¹⁸ Bamii bamu le wa bo ŋage lo ye nje bo kwaji lɛ gɛ mbaan̄ ŋka nto fe bɛŋ le gɛ.

¹⁹ Geene, Tada nɛ bɛmɛ lo, tu shɛshi shige ŋka nto. Ndoo nto, fe n'yɛŋ laa bamii ba ŋage bayu kune nyume jwe noo bo kɛme kfuu chi bvun̄ga bvù la le,

²⁰ nje gɛ bvunfɔŋ bvū Nyo nyume fiɛɛ fi ba kune nyume jwe gɛ, le fi bvun̄ga bvù jade fe Nyo le.

²¹ Bɛŋ kon̄e lɛ ŋge ntoo nɛɛ? Bɛŋ kon̄e lɛ ŋge ntoo bɛ ŋgwaŋ noo, kiŋkoŋɛ, bɛ fitele fi nyiegee le?

5

*Ba bvūsɛ muh wu nyieŋ yi kinjaŋ a bamii ba Kletu
ntɛnɛɛ*

¹ Ba le ba tee mɛne lɛ muh mu a bɛŋ ntɛnɛɛ le wu kɛ wa kinche ki nyieŋ yi kinjaŋ. Nyieŋ yi kinjaŋ

yinε le yĩ taŋlo bamii ba le gε Bajuu gε, gε moŋ gε.
N'yuge le muh mu a bεŋ ntenee jode kwε chiji.

² Beŋ yεŋ kfuu chi yinε nyieŋ le nε, fe bεŋ bεede
lo sεŋ, bεŋ tu bεŋ chiaase lo ye? Beŋ keme ki bεŋ
bvûse lo kfuu chi wuwεε muh wù mone fieε fiyu a
bεŋ ntenee.

³ Mo no mε nyume gε a bεŋ jii gε, nle besabeŋ
a kiyo le. Nle nsuunε wa nsa gεh njε nle besabeŋ
kune muh wù moŋ kfuu chi fifieε fieε.

⁴ A jee chi Tada wese besabeŋ wu Jiso le bεŋ doo
bεŋ shii, mε nyume besabeŋ a kiyo le, bvunja bv
Tada wese besabeŋ wù Jiso nyume tε fo,

⁵ bεŋ jō wuwεε muh, bεŋ nyâ chiaaŋ yi Satan le,
wu chêŋe bε nyan yi ye ye, kiyo ke gε ki bone juu
chi Tada le wu kaase wu to.

⁶ Beŋ chiaase ye nε, fi joŋe gε. Gε bεŋ kee le ba
jode kinshile nε shige ba tojε a mune le, ki mo ki fε
mune chiyu chichii bεεnyε gε?

⁷ Beŋ bvûse kinshile kĩ le kinche kĩ kege a bεŋ
ntenee, bεŋ mo bεŋ nyume bamii ba, ba fe njε chefe
yĩ ba baaŋ gεε gε kinshile yo gε, le no bεŋ le. Gε bεŋ
kee le Kletu le Mwa Shon wù Nyo gε ge kintanyε
yu fe besabeŋ le njε wù ba to ba sεεyi sege Nka wu
Ndanje gε?

⁸ Noo, besabeŋ le njε bamii ba jii Nka wu Ndanje
nyume bε bleđ wù ba baaŋ gεε gε kinshile yo wù
le muntele mÙ yuude mo nchieen. Keefε besabeŋ
nyâme njε bamii ba jii Nka wunε nyume bε bleđ wù
kege wù ba le ba gεε kinshile yo ki le kinche kĩ befe
mo kiŋge kĩ befe gε.

⁹ A ɳwa wu ɳgε nsaŋ fe bεŋ le, ɳgε nsaŋ le keefε
bεŋ tâashi bε bamii ba gee nyieŋ yi kinjaŋ gε.

10 Gε njɛme nyume kune bamii ba yi woŋ kfunɛ le bò gee nyiŋ yi kinjaŋ, kɛnɛ ba yɛede ajii yi mwɛɛ le, kɛnɛ ba ŋgode manjuu ba jode mwɛɛ mu bamii, kɛnɛ ba buune banyo ba achiji gε. Nɛ le bo baa, tu bɛŋ kɛme ki bɛŋ jā lo yi woŋ kfunɛ le.

11 Ngɛ njɛme nyume le keefɛ bɛŋ tâashi bɛ muh wù teŋe kikwɛɛ ke le wu le mwa bwe wese besaben yi Kletu le, wu ka jaŋe kinjaŋ, kɛnɛ wu yɛede ajii yi mwɛɛ le, kɛnɛ wu buune banyo ba achiji, kɛnɛ wu naanyi bamii, kɛnɛ wu muu mbvuuŋ mo koode, kɛnɛ wu ŋgode manjuu wu jode mwɛɛ mu bamii gε. Keefɛ muh mōŋ lo wu jí mwɛɛ bɛ kfuu chi wɛɛ muh gε.

12 Gε nyume kijusɛ kaŋ ki nsage bamii ba le gε a kintaashɛ ki bamii ba mbɛmɛ ntɛnɛɛ gε. Bamii ba taŋlo bɛŋ sage le bò le a kintaashɛ ntɛnɛɛ.

13 Le to sa Nyo bamii ba le gε a kintaashɛ le gε. Fi le ba saŋ a Nwa wu Nyo le le,

“Bɛŋ bvâse muh wù kɛme kiŋge kĩ befe a bɛŋ ntɛnɛɛ.”

6

*Keefɛ muh wu mbɛmɛ gɛɛŋ wu sômɛ muh
fɛ bamii ba le gɛ ba mbɛmɛ le gɛ*

1 Nɛ muh a bɛŋ ntɛnɛɛ kɛme fiɛɛ bɛ mwa bwee, ki wu gɛɛŋ wu sômɛ fwe a bamii ba mbɛmɛ le sɛŋ, wu tu wu jo wu gɛɛŋ yu fwe a bamii ba gee gε mwɛɛ mù chaaŋ gε nɛ nɛɛ?

2 Gε bɛŋ kee le bamii ba le ba Nyo le bo ge bo sa bamii ba yi woŋ kfunɛ le gε? No le ge sa bɛŋ bo, tu gε taŋlo bɛŋ sâ mwɛɛ mù chwa chwa a bɛŋ ntɛnɛɛ gε?

3 Gε bεŋ kee lε besabεŋ lé be ḡe be sâ banchendaa ba Nyo gε? No fi le noo, tu taŋlo bεŋ kee chuule ki bεŋ sâ mwεε mu kooshi yi kinche ki mεese le.

4 Mwεε njε mumwεε doo mu kooshi, bεŋ jiεnyi nεε fe bεŋ jôde bεŋ gεene bε mu nyume fwe a bamii ba kεme gε kijuse antenεε a kintaashε ki bamii ba mbεmε le gε?

5 Njεme ne lε bvuya kôo bεŋ. Ne fi fεnε le lε gε muh nyu yu gε mbεŋ a bεŋ ntεnε wù kεme bvufee ki wu sūnε nsa wu muh bε muh gε?

6 Bεŋ ka jade muh jo mwa bwhee wu gεeŋ wu some, wu some nyume fe bamii ba le gε ba mbεmε le gε.

7 Bεŋ ne kεme bansa a bεŋ ntεnε tu fi duunyi lε bεŋ le bεŋ gwe wa. Gε taŋlo bεŋ chine gee bamii bamu mwεε mù mbefe fe bεŋ le gε? Gε taŋlo bεŋ chine te flige bamii bamu bεŋ gε?

8 Geene, ka jade bεŋ kibεε bεŋ gee mwεε mù mbefe bεŋ ka fige kinfi, feder munchii, muh tu gee munε mwεε nyume bε mwa bwhee.

9 Gε bεŋ kee lε bamii ba gee gε mwεε mu chaŋgε bo kεme gε kijuse antenεε a bvunfonj bv Nyo le gε? Keefε bεŋ lεede bε bikwεε biεna gε. Gε bamii ba gee nyiεŋ yi kinjaŋ, kεnε ba buune banyo ba achiji, kεnε ba jaŋe bikεε ba bamii bamu, kεnε bilεŋsε kaase bo jode bamu, kεnε bikεse kaase bo jode bamu,

10 kεnε bachoŋ, kεnε bamii ba yεede ajii yi mwεε le, kεnε ba muu mbvuuŋ mo koode, kεnε ba naanyi bamii, kεnε ba ŋgode manjuu bo jode mwεε mu bamii, gε nyu bo ge bo to bo kεmε kijuse antenεε a bvunfonj bv Nyo gε.

11 Mwεε munε le mù bεŋ bamu gε gee fweele.

Geenę, Nyo ḡe chuge bęj, wu cha wu ḡee yeye, bęj nyume chaŋ a wu jii. Wu ḡe ge mwęe munę a jee chi Tada Jiso Kletu bę chi Kiyo ki Nyo wese besabę le.

Fiee fi tanlo muh ḡee bę ye ye

¹² Muh tanlo wu dūu lę wu keme bvunęga ki wu ḡe fiee fichii fi wu konę. Geenę, ntu njemę lę ḡe nyume fiee fichii fi tanlo fi fi muh ḡe. Muh tanlo wu duu ḡeh lę wu keme bvunęga ki wu ḡe fiee fichii fi wu konę. Geenę ntu njemę lę, ḡe tanlo nchıne fiee fimi fi jo mę fi chvūu ntū nfwa wu fi ḡe.

¹³ Muh mu tę tanlo wu dūu lę, “Mwęe munjile le nje tee, tee nyume nje mwęe munjile.” Geenę bęj kēe lę Nyo lę wu yu wu tō wu chęńe bę mu munchii. Ḡe ye yi muh nyume yи ba ḡee nyu nyięn yi kinjaŋ yu ḡe. Ye yi muh le ki wu lēne yu nyu fę Tada le, le wu wù Tada wù keme ye yiyu.

¹⁴ No Nyo ḡe bvusę Tada wese besabę yi kwe le, le ḡeh yeeŋyeeŋ no wu lę wu bvüsę besabę bę bvunęga bwe bvuyu yi kwe le.

¹⁵ Ḡe bęj kee lę ye yene le bimbe bi ye yi Kletu lę ḡe? Tanlo muh ka wu ge nee fę wu jō kimbe ki ye yi Kletu wu ḡęęŋ wu tāashę bę kwęse wù jii kuu? Ḡe tanlo fi nyū noo ḡe.

¹⁶ Ḡe bęj kee lę muh wu taashę wa ye ye bę kwęse wù jii kuu tu bę wu le wa ye yimimia ḡe? Fi le ba saŋ lę, “Kwęse bę jwęŋę to bo taashę tu bo tu wa muh wu mumwaa.”

¹⁷ Geenę, muh wù taashi bę Tada bę wu le wa fiee le fimimia a kiyo le.

¹⁸ Bęj lęge kinche ki nyięn yi kinjaŋ. Mwęe mù mbefe mumu mù muh gee, le wu gee ḡeh nyu ye

ye le. Geenɛ, muh wù gee nyiɛŋ yi kinjaŋ, le wu gee kimbefɛ nyume bɛ ye ye.

19 Ge bɛŋ kee lɛ ye yene le yeh yi Kiyo ki Yuude kĩ Nyo nya bɛŋ le lɛ ki chee yu. Ge kɛme bɛŋ bikwɛɛ biɛna gɛ.

20 Ba gɛ gu lo bɛŋ kinluŋ le. Noo, bɛŋ gɛɛ mwɛɛ bɛ ye yene nyume mù tôo bɛ mbɛɛŋjɛ fe Nyo le.

7

Saaka kune kwɛse bɛ jwɛŋjɛ

1 Nlé nnyâ nchvûsɛ mɛɛse kune mwɛɛ mù bɛŋ gɛ saŋ fe mene. Fi joŋe lɛ keefɛ muh kuŋ kwɛse le gɛ.*

2 Geenɛ, no moŋ kune kinjaŋ le akfuun, fi joŋe lɛ jwɛŋjɛ kɛme we kwɛse, kwɛse kɛme we jwɛŋjɛ.

3 Jwɛŋjɛ kɛme ki wu gɛɛ che lɛme chi jwɛŋjɛ fe kwɛse le, kwɛse kɛme ki wu gɛɛ te che lɛme chi kwɛse fe jwɛŋjɛ le.

4 Ge ka kɛme kwɛse bvunja fe kikwɛɛ ke le gɛ, kɛme jwɛŋjɛ. Le gɛh yeeŋyeeŋ no gɛ ka kɛme jwɛŋjɛ bvunja fe kikwɛɛ ke le gɛ, kɛme kwɛse.

5 Keefɛ muh bâa jin̄ muh le gɛ, gɛ fe seese bɛŋ bachii bɛŋ bɛŋ, bɛŋ ge noo geh yi kife le, wu lɛ bɛŋ taŋlo bɛŋ mô bɛŋ nyâ bikwɛɛ biɛna sege kɛɛ yi buunɛ le. Nɛ bɛŋ doo bɛŋ ge noo, bɛŋ mo bɛŋ kâasɛ bɛŋ tû yi kintaashɛ kena le no bɛŋ chi shee bɛŋ nyume, wu lɛ keefɛ Satan gɛ wu jâ wu têle bɛŋ nje gɛ bɛŋ kee ki bɛŋ shê bɛ bikwɛɛ biɛna gɛ.

6 Njɛme fine njɛ ntefɛ, gɛ nyume nchi nnyaa bɛŋ le gɛ.

* **7:1** Bamii ba Koləŋ bamu gɛ yɛŋ lɛ gɛ fi joŋe lɛ muh fe bvuguu gɛ.

7 Nε bee njε mε, ηgôone le muh wuchii nyûme kwese seŋ njε no mε te nyume. Tu ge nεe, muh wuchii keme ge ye nnya no Nyo nya wu le. Muh keme yine nnya muh keme yege.

8 Mεeſe, fe bamii ba baan bo maa mo ba kwεŋkfу, njεme le, fi joŋe fe bo le, le bo mē geh bo maa njε no nle.

9 Geenε, nε bo le njε taŋlo bo kaaŋ shéŋ be ye yiboo seŋ, muh gooŋ kwese kene jwεŋse be wu tâashε bo nyume, nje fi joŋe ki bo tâashε bo nyume noo, fede ki muh kwêe be ye yi ηwεeŋe wu.

10 Fe bamii ba taashε wa yéh le, ntu njεme le kwese yêne keefε wu gâse be jwεŋse ge. Ge wunε nyume nchi wu bu a mene ge. Wu bu nyu fe Tada le.

11 Geenε, wu gase lo, tu wu keme ki wu mē geh wu nyûme wumaa. Nε baan nyu ge noo ge, wu kaasε wu tu a jwεeŋ yeh le be wu séesε mwee bo tû bo nyûme. Le geh te fiee fi njεme biliŋse le le ge jwεŋse keme ki wu kûŋ be kwεe ge.

12 Fe bamii bamu le njεme bo le le, muh wù le muh wu mbεmε wu keme kwese, kwese wuyu nyume ge muh mbεmε ge, kwese wuyu koŋe le be wu nyûme, keefε jwεŋse wuyu bvûse wu ge. Fiee fine jεme mε. Ge jεme Tada ge.

13 Kwese wù keme jwεŋse, jwεŋse wuyu nyume ge muh wu mbεmε ge, wu koŋe le be wu nyûme, keefε kwese wuyu bû te ge.

14 Njεme noo, nje jwεŋse wù le ge muh wu mbεmε ge wu keme kwεe nyume muh wu mbεmε, tu Nyo jode wa wu njε muh we nje kwεe wεe. Kwese te wu le ge muh mbεmε ge, wù keme jwεŋse nyume muh mbεmε, tu Nyo jode wa wu geh njε muh we

nje jwεŋse wεε. Nε baaŋ nyu gε noo gε, tu gε boonj baboo yuude gε. Geenε, no fi le, bo yuude lo.

15 Nε muh wù le gε muh wu mbεmε gε ja wu tu wu goone ki wu gâse, ba chine. Nε fi kooshi noo fε jwεŋse kεnε kwεse wù le muh wu mbεmε wu kwâji le wu keme geh ki wu nyû be wu gε. Nyo gε tεŋe besabεŋ le besabεŋ chēe nyume yi nyiegee le.

16 Wo wù kwεse, wo kee la le lε tanlo wo gê wo bvûse jwoor? Mo wo wù jwεŋse wo kee la le tε lε tanlo wo gê wo bvûse kwoo?

Muh me geh wu nyûme no Nyo gε tεŋe wu wu nyume

17 Fiee fi le, le geh lε muh chēe kinche nyu kĩ Tada nya wu le. Wu nyûme geh no Nyo gε tεŋe wu wu nyu. Fine le fiee fi nteefe bintaashε bi bamii ba mbεmε yu manjuu le manchii.

18 Muh ne le ba gε tεŋe wu ba chvuu wa wu yeh, keefε wu gôone ki wu nyûme njε muh wù baaŋ kinshushu gε. Nε muh le yu wù ba gε tεŋe wu, wu baaŋ kinshushu, keefε wu gôone lε ba chvuu wu yeh mεeεse gε,

19 nje muh le ba chvuu wu yeh kεnε ba baaŋ chvuu gε, tu gε fifiee keme fiee ki fi gê gε. Fiee fi le fiee le lε muh gêede banchi ba Nyo.

20 Muh wuchii m̄e geh wu nyûme no Nyo gε tεŋe wu wu nyu.

21 Nε ba gε tεŋe wo, wo nyume nfwa, keefε wo bûge gε. Geenε, ne wo keme je yî wo bû yi bvunfa le, wo bu fiuŋ.

22 Beŋ kēe lε muh wù Tada gε tεŋe wù nyu nfwa le wu bu wa yi bvunfa le fε Tada le. Le geh yeeŋyeeŋ

te no muh wu ba gè teŋε wu, wu nyume gε nfwa gε, le wa mεeſe nfwa wu Kletu.

²³ Ba gè gu lo bεŋ kinluŋ le. Keefε bεŋ nyûme nfa yi bamii gε.

²⁴ Noo, boοŋ ba bwεεŋ, muh mē gεh wu nyûme bε Nyo a je yi wu gè teŋε wu wu nyu yi le.

Nteefε fε bakwεle le mo bikεse ba le bakwεŋkfu

²⁵ Mεeſe, kune fi bikεse kεne bileŋse ba baaŋ bakwεle, gε Tada nyu wu sεeŋ fιeε fi njέme gε. Geenε, nlé nnyâ waŋ ŋkwaje nje muh wù Tada le wu koo yii fε wu le, wu lε muh taŋlo wu bέεŋ fιeε fi wu jέme le.

²⁶ Nkwaji lε nje baŋgε ba le mεeſe, fi joŋe lε muh mē gεh wu nyume no wu le.

²⁷ Nε muh kεme wa kwεse, keefε wu ka wu gôone ki wu kûŋ bε wu gε. Muh nε le kwεse sεŋ, keefε wu ka wu gôone kwεse gε.

²⁸ Geenε, nε jwεŋse yεŋ lε wu lε wu tâashε bvuguu bε kwεse, tu wu baaŋ ge gε kimbefε gε. Ngooŋ kwεse taashε te bvuguu bε jwεŋse, tu wu baaŋ ge gε te kimbefε gε. Geenε, bεŋ kēe lε bamii bò le bo taashε bvuguu bo lε bo gē bo kέme baŋgε yi woŋ kfunε le, fε mεne ŋgoone ki mbaŋ bεŋ yi finε fιeε le.

²⁹ Boοŋ ba bwεεŋ, fιeε fi njέme le lε kife kfufε wa baaŋ ki jέese yi mwεε mu yi nshεŋ le fεnε. Kεge yi mεeſe le gεeŋe lo, bamii ba kεme wa bikεse nyûme nje gε bo kεme gε.

³⁰ Bamii ba beede kwe nyûme nje gε bo beede gε, bo laŋeye nyûme nje gε fιeε joŋe bo le gε, bo gude mwεε nyûme nje bo kεme gε lo fιeε gε.

31 Bamii ba gee mwεε yi woŋ kfunε le, bo nyûme njε gε bo kεme fιεε fi bo ge bε woŋ kfunε gε. Njεme ne, nje no woŋ kfunε le mεeεse ne, le wu feder lo.

32 Ngoone le bεŋ nyûme fιεε jeese gε bεŋ gε. Muh wù le kwεse seŋ to wu gεede bvufee yi saaka wù kune Tada le, no tanlo wu gεe geh nyume fιεε fi Tada yûge njoŋ bε wu.

33 Muh wù kεme kwεse to wu gεede bvufee geh nyu yi mwεε mu yi woŋ kfunε le, no tanlo wu gεe fιεε fi ye jôŋe kwεε.

34 Wu mo wu nyume bvufee bwe ga. Le geh yεεŋyεεŋ no fi kwεse kεne ngoonj kwεse wù kεme gε jwεŋse gε le. Wu to wu gεede bvufee yi saaka wù kune Tada le, no tanlo wu nyâ kikwεε ke bε fitele fie fichee wu le. Wù kεme jwεŋse to wu gεede bvufee nyu yi mwεε mu yi woŋ kfunε le, no tanlo wu gεe fιεε fi ye jôŋe jwεεŋ.

35 Njεme ne gε ki nfih lo bεŋ. Gε nyume le ngoone ki mbâŋ je fe muh mu le gε. Ngoone nyume le muh kεε fιεε fi le chuule, wu le wu tanlo wu lêne fe Tada le bε fitele fimimia bvufee bwe baanj ga gε.

36 Ne jwεŋse lese mwa wù kwεse, wu ja wu yεŋ le gε che fe mwa wù kwεse wuyu le baanj koje gε, ye n̄wεεŋe wu baanj, fi nyume geh le bo taashε bvuguu, wu ge no wu koje, wu taashε bε kwεse wuyu. Tu wu baanj ge gε kimbefε gε.

37 Geenε, jwεŋse wù le wu lejε lo fe fitele fie le le gε wu nyu wu tâashε bvuguu bε kwεse wù wu lese gε, muh kaane gε le bε wu tâashε gε, wu shee te bε ye ye, wu lejε lo fe fitele fie le le gε bε wu nyume bo taashε gε, tu wu le wu ge te chuule. †

---

† 7:37 Kεne le, “Ki wu kεme geh lo wu nje kwεε wù wu lese”.

38 Fi tu nyume lε, muh wu le wu taashε bvuguu wù nyu bε kwεε wu wù lese tu wu le wu ge chuule. Geenε, muh wù baanj taashε gε bε kwεse gε tu wu le wu ge chuule baanj.‡

39 Kwεse to wu nyume kwε muh sege jwεεŋ baanj yu. Geenε, nε jwεεŋ ja lo wu kwe, tu tanlo wu gεεŋ a jwεŋse wumu wù wu koŋe lε bε wu tāashε bo nyume, wuwεε muh kεme ki wu nyûme muh wu Tada.

40 Geenε, no n'yεnε fianj le lε nε kwεse wuyu mε gεh noo, wu yûge lo njoŋ baanj. Njεme nε, ηkee lε ηkεme tε Kiyo ki Nyo.

8

Saaka kune mwεε munjile mù ba ge kintanyε yu fε banyo le

1 Nlέ njēmε mεesε kune mwεε munjile mù bamii le bo ge bintanyε yu fε banyo le. Le nchiesεŋ no ba duu lε besabεŋ bachii kεme bvufee. Bvunε bvufee tanlo bvu ge muh bεεŋse nyu ye. Geenε, kiŋkoŋε to ki joone lo.

2 Nε muh ja wu kwaji lε wu kee mwεε, tu gε wu kee no wu be kεme ki wu kēe gε.

---

‡ **7:38** Kεnε lε, “Nε muh kεme mwa ye wu ja wu yεŋ lε gε wu gee bε mwa ye a je yī kooji le gε, mwa wuyu ta wa wu yεŋ lε tanlo mwa wuyu nyu bε jwεŋse, wu ge no wu yεde, wu chine mwa ye taashε bvuguu bε jwεŋse, tu wu baanj ge gε kimbefε gε. 37 Geenε, muh wù le wu lejε lo fε fitεle fie le lε gε wu nyu wu nyâ mwa ye jwεŋse le gε, muh tooŋse gε lo wu ki wu nyâ gε, wu kεme tε bvunŋga ki wu gε fieε fi wu koŋe, wu lejε lo fε fitεle fie le lε gε wu nyu wu nyâ mwa ye jwεŋse le gε, tu wu le wu ge chuule. 38 Fi mo fi nyu lε, muh wù le wu nya mwa ye jwεŋse le, le wu ge chuule. Geenε, muh wù baanj nya gε we jwεŋse le gε le wu ge chuule baanj.”

3 Geenɛ, muh nɛ koṇe Nyo, Nyo kēe wu.

4 Noo, fi kune mwɛɛ munjile mù ba ge kintanyɛ yu fɛ banyo le, besabɛŋ kee lɛ gɛ banyo banɛ nyume lo fieɛ gɛ. Nyo le gɛh wu mumwaa, gɛ wumu ka nyume yu gɛ.

5 Bamii bamu jode lɛ banyo bamu le yu fɛwe kɛnɛ fɛkuu fɛnɛ. Le nchiɛɛŋ lɛ bamii jode lɛ banyo le wesee, bachiji kikwɛɛ nyume tɛ wesee.

6 Mo no bo jode noo fɛ besabɛŋ le Nyo mɛ gɛh wumaa. Le wu wù le Chiji wese besabɛŋ wù gɛ fɛ mwɛɛ munchii. Besabɛŋ chee nyu njɛ wu. Chiji Kikwɛɛ mɛ gɛh tɛ wumaa wù le Jiso Kletu. Le wu wù ba gɛ fɛ mwɛɛ munchii fede yi chiaan̄ ye le, besabɛŋ kɛme tɛ kinche fede yi ye ye le.

7 Finɛ le fieɛ gɛ nyu bamii bachii a besabɛŋ ntɛnɛɛ ba kee gɛ. Bamii bamu ba gɛ shee bo gee bintanyɛ fɛ banyo bayu le bo jade bo doo bo jii kfuu chi mumwɛɛ mwɛɛ munjile mɛɛse bo kwajɪ gɛ lɛ bo baan̄ bo jii nyume mwɛɛ mù ba le ba ge kintanyɛ yu fɛ banyo bayu le. Muntele muboo mù wɛɛyi mo mu sage bo lɛ mwɛɛ munjile muyu le mu cheŋɛ bɛ bo.

8 Geenɛ bɛŋ kēe lɛ gɛ taŋlo mwɛɛ munjile to bɛ besabɛŋ mbebe Nyo le gɛ. Besabɛŋ baan̄ ji gɛ, fifieɛ kɛme gɛ fieɛ ki fi gɛ gɛ. Besabɛŋ ji, yeye gɛ nyû yu gɛ.

9 Fieɛ fi le, le gɛh lɛ bɛŋ ba kee mwɛɛ munɛ yɛne keefɛ muh jâ wu jo bvunŋa bvù wu kɛme ki wu gɛ fieɛ fi wu koṇe yu, wu ge nyume fieɛ fi mwa bwhee wù wɛɛyi baŋsɛ yu wu gwe lo gɛ.

10 Nɛ wuwɛɛ muh wù fitele wɛɛyi yɛŋ wo wù kee mwɛɛ, jii mwɛɛ kijusɛ kĩ ba gee bintanyɛ fɛ banyo

le, wu gε konj te ki wu jí mwεε munjile mù bo gee bintanye yu fε banyo le gε?

¹¹ Nε wu ge noo, tu wo wù kee mwεε le wo chεŋε wa bε mwa bwoo wù wεεyi wunε wù Kletu gè kwe njε wu.

¹² Fieε fi wo ge fine mo nyume kimbefε wo ge, wo chεŋε bε fitele fi mwa bwoo wù wεεyi, kimbefε kiyu kine le wo ge nyu fε Kletu le.

¹³ Noo, nε fi le le fieε fi njii, fi chεŋε bε mwa bwεεŋ, ηgε ηka n'yu ηkūŋ nyaŋ le gε, wu le keefε wu gwê gε.

9

Bvuŋga bvu mwa ntuŋ wu Jiso kεme

¹ Gε taŋlo ηgēe fieε fi ηkoŋe gε? Gε mε nyume mwa ntuŋ wu Jiso gε? Gε ηgè n'yεŋ Tada wese besaben wu Jiso le gε? Gε bεŋ banε nyume maajε wu lεme chanj fe Tada le gε?

² Nε bamii bamu tεenyi le gε mε nyûme mwa ntuŋ wu Jiso gε, tu gε taŋlo bεŋ te tεenyi gε. Bεŋ le njinε wù duunyi nchieεŋ le nle mwa ntuŋ wu Tada Jiso.

³ Njεme fine bamii ba soge kinyi kaŋ le.

⁴ Gε bee kεme ki bee jíi bee ka muu nje lεme chine gε?

⁵ Gε bee te taŋlo bee jô besa bikεse ba le bamii ba mbεmε bee jíenyi bε bo geh yεεŋyεεŋ nje no Bita^{*} bε boon ba ntuŋ ba Jiso bamu mo ba mwa bwée Tada Jiso gε?

⁶ Fi le le mε geh besa Banaba be kεme ki be lεne bε chiaan yese fe bee jíi mwεε?

---

* ^{9:5} Jee chinε le a baŋwa ba jε yi Nyo ba duude le le Sεfa.

⁷ Le muh wu nchi wù la wù lene wu laanje kikw  e ke? N   muh leŋ mw   wu muntan  , wu nyume nj   wu jii muntan   m   bude mw  ne kw  e seŋ? Muh wù chie  ne te ny  n, le wu nyume nj   wu kan   ambeŋ ayu wu muu seŋ?

⁸ Mw  e mun   m   nj  me mun   le   kwaje wu muh wu wuŋ maa? Ge fi nyume te a banchi ba Nyo le g  ?

⁹ Muse g   bee wu saŋ a   wa wu banchi le l  ,
“N   muh jo nyaŋ le yi j  ee agiŋ,
keef   wu sh  ud   jwe wu nyaŋ yiyu g  .”

B  ej kwaji le Nyo g   j  me noo, nyume kune ny  n?
¹⁰ Wu g   j  me nyume kune besab  , ba g   san   f   besab   le nje muh wù lene mw   k  ne wù gweji lo wu k  me ki wu g  e noo wu jiiŋe fwe wu kee le wu l   wu g   wu k  me f  ee mw  ne kw  e.

¹¹ N   bee f  ne le bee boon     go yi kiyo a muntele mw  na le, fi nyu banjaa f   bee le ki bee k  me mw  e mu yi nsheŋ le a b  ej le?

¹² N   bamii bamu k  me bvunga ki bo j  me le b  ej nya mw  e bo le, tu ge taŋlo bee k  me bvunga be fes   lo g  ?

*Bol g   baŋ jo g   bvunga bwe bvu mwa ntuŋ wu
Jiso
ki wu flî mw  e a bamii le g  *

Geen  , bee baŋ jo ge bvun   bvunga g  . Bee kaane nyume sh  n yi f  ee le fichii, fede f   f  ee ny   yu fi jeese le keef   saaka wù joŋe wù kune Kletu g  e ne fwe g  .

¹³ Ge b  ej kee le bamii ba lene yeh yi kintany   le, mw  e munjile muboo to mu bude nyume yu,

bamii ba lene fe kitana ki kintanyε le to bo kεme te flεε fe mwεε mù ba too bε mu fo gε?

14 Le gεh yεεŋyεεŋ no Tada le wu jεmε le bamii ba feeji saaka wù joŋe kεme ki bo chēe nyume yiyu le.

15 Mo no fi le noo, mbaanj njo gε bvunε bvunja gε, gε nsanje ne le njiiŋe le bεŋ kē bεŋ gēe flεε fimi fe mεne gε. Ne fεnε le le muh fē le ye yi nchiaase nje jε yi Nyo yī nfeeji achiji nyūme le nfii mwεε a bo le, fi jōŋe le ŋkwe lo.

16 Gε nchiaase ye le nfeeji saaka wù joŋe wù kune Jiso Kletu gε. Fi le a kindoŋ kaŋ le ki nfēeji. Ne nfaŋ lo ki nfēeji, ŋge ge wu tō ye yan le.

17 Ne fεnε le le ŋgee lεme chinε nyume a ŋkwaje waŋ le, tu nle ŋkēmε nlaŋe. Geenε, gε gε seese mε gε. Gε seese Nyo wu nya chiaaŋ yan le.

18 Noo kfuu chi maajε wù taŋlo ŋkēmε nje lεme chinε le la? Maajε waŋ le gεh le nfēeji saaka wù joŋe achiji, n'ya nlεme gε le bεŋ lāaŋe mε no nfeeji saaka wuyu gε.

19 Bεŋ kēe le gε mε nyume a muh kuu gε. Geenε, nle ŋkuse kikwεε kaŋ le mε nyūme nfwa wu bamii bachii wu le nsô bo wesee, bo nyūme ba Kletu.

20 Ndoo nyume besa Bajuu, ntu gεh nje bo, wu le nsô bo, bo tu bamii ba Kletu. Ndoo nyume besa bo, no bo bii banchi ba Muse le, ntu gεh nje bo. Geenε, n'ya nyume gε a banchi kuu gε, wu le nsô bamii a bo ntεnεε.

21 Ndoo nyume besa bamii baa bò le gε a banchi kuu gε, ntu nje muh wù ya nyu gε a banchi kuu gε. Ngee noo, wu le nsô te bamii baa bo nyume ba Kletu. Gε nyu le mbaanj nyume a nchi wu Nyo kuu gε. Nle a nchi wu Kletu kuu.

22 Ndoo nyume tε besa bamii ba wεeyi yi mbεmε le, ntu tε njε bo wu lε nsô tε bo. Nle ntu wa lo fieε fichii fε bamii le bachii, wu lε tanjlo ḥgê mo nyume la fī tanjlo ḥge bamu a bo ntεnεe bo to bo bone.

23 Ngee mwεε mune munchii nε nje saaka wù joŋe wù kune Kletu, wu lε ḥge ḥkêmε tε bvujonε bvù saaka wuyu nyaa bamii le.

24 Gε bεŋ kee lε yi kinlegε le sege bamii to bo lege weseet to so gεh muh wu mumwaa wu kεmε maajε gε? Noo, bεŋ tε lēge a je yi bεŋ lε bεŋ gē bεŋ kêmε maajε yi le.

25 Bamii ba sεjii bachii kεnε le nsejε wu kinlegε, kεnε le kfuu chi wù nεe, bo to bo yεyε chuule, bo to bo yεyi noo, ki bo gē bo kêmε maajε, maajε wunε le wù kage lo. Geenε, maajε wese besabεŋ le wù kage gε.

26 Le fieε fī nlege kaŋ kinlegε ḥgεeene chaan̄ nyu fε ba koode fo. Gε mε nyu njε muh wu muŋko wù nooŋ gεh lo muŋko nchε nchε gε.

27 Nyiege bε ye yan̄, mε mone lε mb̄ii nyu fieε fī kooji le, wu lε keefε ḥge ndoo nfejε wa jε yi Nyo bamii bamu le, Nyo tu wu bvûsε lo mε ḥgoo yi bamii ba le bo kojε bamii be le gε.

10

*Besabεŋ yēne lε keefε fieε fī gε kooshε bε bamii ba
Ishwala
kōoshε bε besabεŋ gε*

1 Boon̄ ba bwεen̄, ḥgoone lε bεŋ kwâjε chuule fieε fī gè kooshε bε bachiji chiji besa sege bo gè jiεnyi

nchvuunj. Bo bachii gè jiényi akuu a kimbe, bo géeŋ
bo daŋ joo yì baanj kuu.*

² No fi gè kooshé noo, fi mo fi nyu njé a kimbe kée
le bę a joo yee le bo gè këmę nleesę a joo ki bo nyú
bamii ba Muse.

³ Bo bachii gè jii mwęe munjile mù gè nyaa Nyo,

⁴ bo muu te joo yì gè nyaa Nyo, wu gè gee yi bude
yi kimbaanj le. Kimbaanj kiyu gè bee Kletu wù gè
jiényi bę bo.

⁵ Mo no bo gè yede mwęe mune le nę, ba duude
bo le tu bo gee gęh mwęe mù fitele befe Nyo.
Wu mo wu yuuyę bobaa bamii, agvuŋ aboo giimę
nchvuunj.

⁶ Mwęe mune gè kooshi bę bo nyu nteefę fę
besabęŋ le le keeffę besabęŋ gęe shęŋ yese yi mwęe
mù mbefe le njé bo gę.

⁷ Keefę besabęŋ búune banyo ba achiji no bamu
gè buune gę. Ba le ba saŋ kune bo le,

“Bamii gè shii, bo ji mwęe, bo mu,
bo ja we bo mo bo lee bine le bo tu bo bine fę
fimooso le.”

⁸ Keefę besabęŋ gęe nyięŋ yi kinjaŋ no bamu gè gee
gę, Nyo gè ge bo kwe banchvuge mbanfię ncho
batęde (23,000) yi juu le chimimia.

⁹ Keefę besabęŋ mône Tada no bo gè mone gę, Nyo
ge yó taaye bo bo kweeyę.

¹⁰ Keefę besabęŋ shuŋshi no bamu gè shuŋshi,
Nchęndaa wu Kwe yuuyę bo gę.

* **10:1** Kinę le kife kň Muse gè saa fwe ki wu bvüsę bo Ijib a Joo yì
baanj yinę le yì ba tęŋę le yì Yęede (Kinsaŋ 14:21-22).

11 Mwεε munε munchii mù gè kooshi bε bo nyu nteefε fε bamii le. Ba gè saŋ ne le besabεŋ banε ba chee gεh nyu yi kife ki wonj kage wa le, be jōde wεε.

12 Noo, muh wù kwaji le wu lεme wu tεeme chuule, wu yēne le keefε wu gē wu gwē gε.

13 Beŋ kēe le mmonj wuchii wu too fε beŋ le, le no wu to wu too tε fε bamii bamu le. Nyo le Nyo wù to wu lεme geh yi je ye le, gε taŋlo wu chīnε lε mmonj to fε beŋ le wu fe bvunja bwena gε. Ne mmonj too fε beŋ le, wu dūnyε gεh nyu je yì beŋ fē yu beŋ so mmonj wuyu.

14 Noo nsáa yaŋ yi shēŋ, nto sεŋe beŋ le lε beŋ lēge mwεε mu kune banyo ba achiji.

15 Njεme beŋ le ne njε bamii ba kεme bvufee. Beŋ taa fε bikwεε biɛna le chuule laa fιεε fi njεme beŋ le fine le nchiɛenj.

16 Gε besabεŋ to bee jo fiŋkoo fi ntε, bee nya kiyone Nyo le, bee mu yi kintaashε le, tu besabεŋ le be taashε yi kilemε ki Kletu le gε? Ne besabεŋ doo be jo blεd wu yi kife kεε le bee bwεεyε bee ji yi kintaashε le, tu gε besabεŋ taashε nyu yi ye yi Kletu le gε?

17 No besabεŋ jii blεd wunε ne nyu bamii ba duude chefe nyu gεh yimimia, tu fi duunyi lε besabεŋ le ye yimimia, nje besabεŋ jii gεh nyu chefe yimimia.

18 Beŋ jo mbejε fε bamii ba Ishwala le. Muh wuchii wù jii fιεε fε kitana ki kintanyε le wu taashε wa bε Nyo yi kintanyε kiyu le.

19 Fιεε fi njεme fine le lε la? Fi le lε mwεε mù ba gee bintanyε yu fε banyo le kεme fιεε ki fi gē kεnε lε banyo bayu tε kεme fιεε fi bo ge?

20 Ge nyu noo ge. Fiee fi njeme le le bintanye bi bamii ba kee ge Nyo ge gee, bo gee nyu fe banchendaa ba debele le. Ge bo gee nyu fe Nyo le ge. Mo ntu jeme le keefé bej tāashi bena banchendaa ba debele ge.

21 Ge tanlo bej mūu a fiñkoo fi kintaashé fi le fi Tada le, bej ka bej mūu a fiñkoo fi Satan le ge. Ge tanlo te bej jii mwee munjile mu Tada bej ka bej jii mu Satan ge.

22 Keefé besabęj gēe fiee fi shéj biinyi Tada ge. Besabęj goone ki bee dūnye le bee tεeme bee fede wu?

Muh gēe fiee nyu fi tanlo fi fi tε mwa bwee

23 Besabęj bamu jade bo tu bo duu le bo keme bvunja ki bo ge fiee fichii. Geenę, bo kēe le ge nyu fiee fichii fi tanlo fi fi muh ge. Le besabęj bamu jade bo tu bo duu gēh le bo keme bvunja ki bo gē mo fiee fichii. Ge nyu tε fiee fichii fi tanlo fi gē muh lēme wu tεeme yi mbemę we le ge.

24 Keefé muh gēe fiee wu kwaji ge no fi kooji fe kikwęe ke le ge. Muh kwāji tε no fi kooji fe mwa bwee le.

25 Bej jii nyaŋ yichii yi ba gese fe waan, bej soose ge laa yi ja faan la, wu le keefé muntele mwęna sāge bej yi fifiee fiee le ge.

26 Njeme noo, nje ba le saŋ a Nwa Nyo le le,
“Keme Tada woŋ kfunę mo mwee munchii mù le yi
wu le.”

27 Ne muh wù le ge muh wu mbemę ge tεje bej le bej tō bej jii mwee, bej beej bej gεeŋ, bej jii fiee fichii fi ba nya bej le keefé bej sōose ge. Keefé fitele sāge bej yi fifiee fiee le ge.

28 Geenɛ, muh mu ne ja lo wu seεη beŋ le le mwɛɛ munjile muyu le ba ge kintanyɛ yu fe banyo le, keefɛ beŋ jí gɛ wu le keefɛ muh wù be seŋe beŋ yɛŋ le beŋ gee fiɛɛ fi befe, mo fe fitele sâge muh.

29 Njɛme fitele fine nyu fi muh wù be seŋe beŋ le. Gɛ njɛme nyu fiela gɛ. Geenɛ, taŋlo muh mu biih le laa taŋlo wu lu ki wù gɛe fiɛɛ fi wu koŋe nje fi le fi sâge fitele fi muh mu la?

30 Ne njii fiɛɛ nnya kiyone kiyu Nyo le, muh ka wu nāanyi mɛ nje la?

31 Mɛ mo nduu fiaŋ le fiɛɛ fichii fi muh gee, kɛnɛ wu jii nyu fijile, kɛnɛ wu muu nyu fimule, wu gɛe je yi muh mu yɛŋ lo, wu nyâa mbɛɛŋse Nyo le.

32 Keefɛ beŋ gɛe fiɛɛ fi taŋlo fi cheŋe beɛ muntele mu bamii gɛ, kɛnɛ nyu Bajuu, kɛnɛ nyu bamii ba le gɛ Bajuu gɛ, kɛnɛ kintaashɛ ki bamii ba mbɛmɛ ba Nyo.

33 Mɛ mone fiaŋ kiŋge fiɛɛ fichii nyu fi muh wuchii yûge njoŋ. Gɛ ŋkwaji geh nyu fiɛɛ fi kune kikwɛɛ kaŋ maa gɛ. Ŋkwaji kune bamii bachii, le ŋgɛ bo ki bo gɛ bo bône.

11

No taŋlo muh nyume sege wu buune

1 Beŋ bii kiŋge kaŋ le, geh no mbii ki Kletu le.

2 Mbɛɛŋse beŋ no beŋ kwaji mɛ yi fiɛɛ le fichii beɛ no beŋ bii mwɛɛ mù ŋgɛ n'yɛyɛ beŋ yu.

3 Geenɛ, ŋgoone le beŋ kɛɛ chuule le kikwɛɛ ki jwɛŋse wuchii le Kletu, kikwɛɛ ki kwɛse le jwɛŋ, kikwɛɛ ki Kletu nyume Nyo.

4 Jwεŋse wuchii wù buune, kεnε wu teede ntuŋ
wu Nyo wu nyu baŋε kikwεε, tu wu choose Kletu
wù le kikwεε ke.

5 Geenε, kwεse wuchii wù buune, kεnε wu teede
nyu ntuŋ wu Nyo nje wu baŋε kikwεε seŋ, tu wu
choose nyu jwεεŋ wù le kikwεε ke. Ge yeye nyu yu
bε kwεse wù ba kwaakikwεε ke gε.

6 Nε wu le wu yεŋ le gε wu nyu wu baŋε kikwεε
ke gε, wu mo kwaaloo. Geenε, no le bvuya fε kwεse
le ki wu nyû bε kikwεε ba kwaakikwεε, wu mo wu baŋε la
kikwεε kiyu.

7 Ge jwεŋse kεme ki wu bâŋε kikwεε ke sege wu
buune gε, nje wu le nfieenε yi Nyo wu ka nyu
bvujonε bvujonε Nyo. Geenε, kwεse le bvujonε bvujonε
jwεŋse.

8 Ge jwεŋse gε bu yi kwεse le gε, gε bu kwεse yi
jwεŋse le.

9 Ge Nyo gε fε te jwεŋse nje kwεse gε. Wu gε fε nyu
kwεse nje jwεŋse.

10 Le nje fifiee bε nje banchendaa ba Nyo wù
kwεse kεme ki wu kêmefiee fimi kikwεε ke le fi
chuunyi le wu le a bvujga bvujga muh kuu.

11 No fi le noo, fε besabeŋ ba taashε wa besa ba
Tada, geh kwεse nyu bε kikwεε ke wu maa jwεŋse
seŋ gε, geh jwεŋse nyu te bε kikwεε ke wu maa
kwεse seŋ gε.

12 Fi le noo, nje no kwεse gε bu yi jwεŋse le, mεesε
le kwεse wu boyi jwεŋse, geenε fiee fichii jade nyu
fε Nyo le.

13 Beŋ te bîjε antenεε ayu. Fi le chuule le kwεse
bûune Nyo nje wu baŋε kikwεε ke seŋ?

14 Mo no beŋ yεde mwεε le, gε beŋ kee le fε jwεŋse
gε kikwεε ki chi baŋ le nyû kinchoose fε wu le gε?

15 Geenę, kwęse nę kęme yvu yǐ undefe tu gę nyu ḥgone fę wu le gę? Nyo gę nya yvu yǐ undefe kwęse le lę yi banę kikwęe ke.

16 Nę muh le yu wu goone ki wu t̄ęnyi fiee fine, wu kee lę gę besabęj kęne bintaashę bi bamii ba Nyo ka kęme je yimi yi bo gee mwęe yu gę.

*Nteefę kune ntę wu Tada Jiso
(Macho 26:26-29; Maliku 14:22-25; Luka 22:14-20)*

17 Geenę, fiee fimi le yu fi ḥgoone ki ntefę bęj yu, nyume fi bęj gee, mbęeňse gę bęj yu gę. Bęj too bęj shii yi kintaashę le tu bu fiee fi befe fede fi joęe.

18 Fiee fi ḥgoone n'ya ndu le lę, n'yuge lę bęj to bęj taashę nję kintaashę ki bamii ba mbęmę, bęj tu bęj nyume de yeye yeye. N'yęne lę tanjlo nyume nchięeň.

19 Fi joęe lo lę kiŋgaye nyūme a bęj ntęnęe wu lę bo mo bo kēe bamii ba kooji abęj ntęnęe.

20 N'yęde lę sege bęj too yi kintaashę le ki bęj jǐ mwęe munjile mu Tada, bęj jii gęh nyume mu gę.

21 Njęme nę nje sege bęj doo bęj jii mwęe, bęj bamu tu bęj jii gęh nyume mwęna mwęe munjile bęj gęene fwe, bamu mo bo mę jęj, bamu muu mbvuuň mo koode lo bo.

22 Le la noo? Ge bęj kęme yěh yǐ bęj jii yu, bęj muu yu gę? Noo lę bęj goone ki bęj jōde kintaashę ki bamii ba mbęmę ki Nyo fękuu, bęj gee bamii ba fuude kęme bvuya le? Tanjlo njęme bęj le lę la? Tanjlo mbęeňse bęj yi fine le? Ge, tanjlo mbęeňse gę.

23 Ngę n'yęyę bęj nyu bę fiee fi Tada gę yęyę mę yu, lę gę bee kintan ki ba le ba gesę Tada wese besabęj wu Jiso, wu jo chefe yi bleđ,

24 wu nya kiyone Nyo le, wu bwεεyε wu jεmε le,
“Finε le ye yaŋ yi nnya nje bεŋ. Bεŋ gēe finε ki bεŋ kwâji mε.”

25 Le bo ji mwεε bo mεsε, wu jo fiŋkoo wu ge
 gεh yεεŋyεεŋ nje fweele, wu jεmε le, **“Fiŋkoo finε le maŋkaŋ mà manfεŋ ma Nyo gwo bε kilemε kaŋ. Bεŋ gēe fine segechii bεŋ muu ki bεŋ kwâji mε.”**

26 Fi mo fi nyume le segechii kι bεŋ jii blεd wunε
 bεŋ ka bεŋ muu fiŋkoo finε bεŋ feeji nyu kune kwe
 yi Tada gεene bude sege wu lé wu gē wu kâasε wu
 tō.

27 Noo, mo nyu yεεŋ wu jii blεd wuyu kεnε wu
 muu fiŋkoo fi Tada fiyu a je yi joŋe gε le, tu mwεdε
 gee nyu kimbefε nje wu baŋ ŋgvuuŋ gε ye bε
 kilemε ki Tada gε.

28 Sege muh doo wu jii blεd wunε wu ka muu
 fiŋkoo finε, wu ya wu taa kikwεε ke fε wu ge noo,

29 nje muh wu la wu jii blεd wunε wu muu fiŋkoo
 finε wu kee gε fieε fi le ye yi Tada le gε, tu mwεdε jii
 wu ka muu, wu jōde nyu nsa fε kikwεε ke le.

30 Le fieε fi bamii ba duude a bεŋ ntεnεε wεεyi,
 bamu chεne, bamu kweeyε wa.

31 Geenε, nε besabεŋ le be taa bikwεε biεsa chule
 fε be jii bee ka muu, Tada gε ka wu sa besabεŋ
 gε.

32 Nε Tada sage besabεŋ, tu wu naji lo besabεŋ
 wu lε keefε wu gē wu tāashε besabεŋ bε bamii ba
 yi woŋ kfunε le le besabεŋ le be gwe nsa gε.

33 Booŋ ba bwεεŋ, fi mo fi nyume le sege bεŋ
 taashε ki bεŋ jī mwεε munjile mu Tada lε, bεŋ
 chieεŋ muh wuchii to.

34 Nε jεŋ yuu muh, mwεdε jī mwεε a wu yeh, wu
 lε keefε bεŋ gē bεŋ tō kintaashε le wu gē fieε fi to

nyume bε nsa fε kikwεε ke le gε. Fi kune mwεε mumu, nlé ηgē ntēfε bεŋ sege nto.

12

Nnya yi Kiyo ki Yuude

¹ Booŋ ba bwεεŋ, nlé njēmε mεeſe kune nnya yĩ Kiyo ki Yuude nyaa bamii le. Gε ηgoone le bεŋ nyū yi kijibε le gε.

² Bεŋ kee le sege bεŋ gɛ baan bamii ba kee gε Nyo gε, ba gɛ leede bε bεŋ kεnε a jé yi la le, bεŋ tu bεŋ njiine, bεŋ mo bεŋ ηgvuune banyo ba achiji bò le nje taŋlo bo jeme sεŋ.

³ Mε mo njεme le bεŋ kɛe chuule le muh wù Kiyo ki Nyo le yi ye ye le, wu gε ka wu du le, “Loŋ kôo Jiso” gε. Ge muh taŋlo wu du tε le, “Jiso le Tada” njε fi Kiyo ki Yuude wu sεŋ gε.

⁴ Doo tu fε nnya le, bamii kεme nnya yeye yeye, nya gεh Kiyo kimimia bo le.

⁵ Bamii lene chilεme yeye yeye a kintaashε ki bamii ba mbεmε ntεnεε, geenε Tada wuboo nyu gεh wu mumwaa.

⁶ Jé le gεh yeye yeye yĩ bamii lene yo, gee gεh Nyo wu mumwaa le bamii gεe chilεme chiyu chine jé yi yiu le.

⁷ Ba le ba nya gεh muh wu mumwaa wu mumwaa bε ye nnya yi Kiyo ki Yuude ki wu lène fε muh wuchii le.

⁸ Muh kεme gεh ye nnya yi Kiyo ki Yuude nya wu le nyu ki wu jēme njε muh wù kεme bvufee, nnya yi muh mu le ki wu jēme njε muh wù kee mwεε. Fichii gee gεh Kiyo kimimia.

9 Kiyo nya muh mu nyu fitele fi wu leesę yi Nyo le chuule, nnya yi muh mu nyu ki wu fêde bincheŋ. Fichii gee gęh Kiyo kimimia.

10 Kiyo nya muh mu nnya nyu ki wu gęe bingha bi mwęę, nnya yi muh mu nyu ki wu tēede bantuŋ ba Nyo, nnya yi muh mu nyu bvufee ki wu kęe yeye yeye wu mwęę mù jade fę Kiyo ki Nyo le bę mù jade gę fę Kiyo ki Nyo le gę, nnya yi muh mu nyu bvunja ki wu jęme jé yı̄ ba kee gę, nnya yi muh mu nyu nchięęye wu mwęę mù muh wuyu jęme bamii le.

11 Bo gee mwęę mune munchii nya gęh Kiyo kimimia nnya yiyu bo le, ki gaji muh wuchii le no ki goone.

Kintaashę ki bamii ba mbęme le le nję ye yi muh

12 Besabęŋ kee lę ye yi muh le gęh yimimia, geenę yi kęme bimbe wese. No bimbe biyu le wese nę bi taashi gęh yi fięę le fimimia. Le gęh tę no Kletu bę bamii be le.

13 Besabęŋ le bamii yeye yeye, bamu le Bajuu, bamu Baglek, bamu nyu nfa, bamu nyume gę nfa gę. Le gęh a Kiyo le kimimia kń ba gę leesę besabęŋ a joo ki be nyū ye yimimia. Nyo gę gęle gęh nyu Kiyo kiyu kimimia fę muntele mwesa besabęŋ le.*

14 Gę ye yi muh lę nyu gęh kimbe kimimia gę. Le bimbe bń duude.

15 Nę kikaa ja ki jęme lę, “No gę mę nyu kibo gę, tu gę mę mbaan kimbe ki ye le gę”, fifięę gę ya fi ge lę ki mo ki nyū nję ki le kimbe ki ye le sęŋ gę.

---

* **12:13** Kęne lę nyu gę nfa gę. Le a kiyo kimimia kęe ntęnęe ki ba gę leesę bee bachii a joo lę be nyūme ye yimimia, le kiyo kiyu kimimia kń ba gę nya bee be mu.

16 Kintunj ja tε ki jεmε lε, “No gε mε nyu jise gε, tu gε mε mbaanj kimbe ki ye le gε”, fifiee gε ya fi ge lε ki mo ki nyû njε ki le kimbe ki ye le seŋ gε.

17 Nε ye yi muh yichii bee mε gεh jise, wu yûge mwεe be la? Ye yichii nε be mε gεh kintunj, wu yûge nsane wu fiεe be la

18 Fiεe fi le, le lε Nyo gε bee wu fε muh wu seesε bimbe bie bi ye lε yeye yeye no wu konje lε bi nyûme.

19 Nε ye yi muh be mε gεh kimbe kimimia, yi nyu nε?

20 No fi le, bimbe bi ye le wesee. Geenε bi taashε bi fε ye yimimia.

21 Gε tanlo jise du kibo le lε, “Gε ɳgoone wo gε.” Gε kikwεe tanlo ki du tε bikaa le lε, “Gε ɳgoone bεŋ gε.”

22 Fiεe fi nyume le lε, bimbe bi ye lε bǐ yεne lε bi wεεyi lo, le bǐ tanlo ye yi muh nyu njε bi le lo seŋ gε.

23 Bimbe bi ye bǐ besabεŋ jode lε bi le nchε, le bi, bǐ besabεŋ jiinje fo chuule. Bimbe bi besabεŋ to be kεme bvuya ki bee duunyi bamii le, le bi, bǐ besabεŋ to be banje.

24 Bimbe bǐ bamii yεde, le bǐ goone gε lε ba jiinje fo noo gε. Nyo le wu seesε wa ye yi muh je yǐ le lε ba ɳgvûnε bimbe bǐ yεne lε bi le nchε.

25 Wu gε gee noo wu lε keefε kingaye nyu yi ye le gε, lε kimbe tōone kimi, kimi toone kimi.

26 Nε kimbe ki ye kimi ja ki tu ki yuge nsasε, tu bimbe biyu bichii le bi yûge nsasε. Nε ba nya ɳgvunε kimbe ki ye le kimimia, tu bi bichii lε bi lāŋeye bε ki.

27 Lε doo tu fε Kletu le nyu bεŋ bachii bεŋ nyu ye ye, muh wu mumwaa wu mumwaa bεŋ le le kimbe ki ye yiyyu.

28 Nyo le wu gεε bamii ba lene chilεme yeye yeye yi kintaashε ki bamii ba mbεmε le. Ba fwe nyu boοŋ ba ntuŋ ba Jiso, bò bii bo le nyu bamii ba teede bantuŋ ba Nyo, bò ka bii bo le nyu bamii ba yεyi bamii. Wu gεε bamu nyu bamii ba gεe binjha bi mwεε, bamu bò fēde binchεŋ, bamu bò flih bamii. Wu gεε bamu nyu ba seese no chilεme gεεne, bamu nyu ba kee ki bo jēme jé yι ba kee gε yi gε.

29 Gε nyu bamii bachii ba le boοŋ ba ntuŋ ba Jiso gε. Gε nyu bachii ba teede bantuŋ ba Nyo gε. Gε nyu bamii bachii ba yεyi bamii gε, gε nyu bachii ba gee binjha bi mwεε gε.

30 Gε bamii bachii nyu ba keme nnya yi fēde binchεŋ gε. Gε nyu bachii ba tanjlo bo jēme jé yi bo kee gε. Gε nyu tε bamii bachii bo tanjlo bo chieεyi mwεε mu bamii jēme a jé yimi yi bamii le gε.

31 No nnya yine yichii le nε, bεŋ kōŋe chuule ki bεŋ kēme nnya geh nyu yi kuge yi fēde yichii. Geenε, nlé ndányε bεŋ fiεε fi fēde mwεε munε munchii.

13

Kiŋkoŋε fēde mwεε munchii

1 Ne ηkee ki njēme jé yi bituŋ bichii mo jé yi banchendaa ba Nyo, njε ηkeme kiŋkoŋε fε bamii le sεŋ, tu ηkune geh nyu jwe njε ηgeŋ wù baaje, kεnε bichwa bι muh suŋe.

2 Ne ηkeme bvunja ki ntēede bantuŋ ba Nyo, ηkee mwεε mu nyile le, mo mwεε munchii, nleesε fitele yi Nyo le chuule wu tanjlo mε muushε ba mbegε, geenε njε ηkeme kiŋkoŋε fε bamii le sεŋ, tu nle geh lo fiεε fi achiji.

3 Nε njo mwεε mwaŋ munchii ḥga bamii le, nnya tε ye yan lε ba tōŋ, *geenε njε ḥkeme kiŋkoŋε fε bamii le seŋ maaje nyû la.

4 Muh wù keme kiŋkoŋε fε bamii le to wu kaane shéŋ, wu ka gee kiŋge ki joŋe fε bamii le. Gε wu wεε muh to wu bεeŋe kindoŋ gε. Gε wu to wu chiaase ye kεnε wu yuge ye gε.

5 Gε wu to wu ḥnase bε bamii gε. Gε wu to wu kwaji gε nyu kikwεε ke gε. Gε wu to wu toonyi shéŋ chige gε. Gε wu to wu ḥnoge finte fi kimbefε gε.

6 Gε wu to wu yuge njoŋ bε fieε fi befe gε. Wu to wu yuge njoŋ nyu bε fieε fi le nchiεεŋ.

7 Muh wù keme kiŋkoŋε to wu fii mwεε munchii, wu jiiŋe gεh fwe yi fieε le fichii, wu ka kaane shéŋ yi fieε le fichii.

8 Gε kiŋkoŋε to ki ka gε. Geenε kife lé ki yû ki tō kî bvunŋa bvü Nyo gè nya lε bamii tēede bantuŋ be yu lé ki kâ, jé yîl bamii jεme bo kee gε yi ka, bvunŋa ki bo kee mwεε chuule kâ tε.

9 Mu le mu ka noo njε besabεŋ kee mwεε mεeſe gεh lo kimbege kimbege, bee teede bantuŋ ba Nyo gεh kimbege kimbege.

10 Geenε sege fieε fi kooji gεeŋe mεeſe to, mwεε mǖ kimbege kimbege mo mu kâ.

11 Gε bee sege ḥgε baan mwa wù shige, ḥgε jεme njε mwa, ḥkwaji mwεε njε mwa, n'yeđe mwεε le njε mwa. Ndoo nta wa mo nchinε kinche ki boon le.

12 Mεeſe besabεŋ yεde mwεε le jibejibe njε a mijoo le. Geenε lé gε nyû kife kikεε le mu yuu a besabεŋ jii. Mεeſe ḥkee mwεε kimbege kimbege, lé

* **13:3** Baŋwa ba kege bamu keme fεnε lε, “Nnya tε ye yan lε nchiaase ye.”

gê nyû sege kεε, mε mo mεsε ηkêe mwεε munchii
gεh no Nyo kee mε.

¹³ Mwεε le muntede mù lé mu mē gεh mu leme
fo. Mwεε muyu munε le: Ki muh lēesε fitele yi Nyo
le, bε ki muh j̄iŋe fwe yi ηka wu Nyo le, mo ki muh
kēme kiŋkoŋε. Geenε kiŋkoŋε le fιεε fι kuge fι feder
mu munchii.

14

Ki ηka njεmε kune nnya yi Kiyo ki Yuude

¹ Beŋ ḡεede kiŋkoŋε fwe a mwεε munchii, geenε
bεŋ kōŋe te chuule nnya ȳi Kiyo ki Yuude nyaa
bamii le, feder munchii, nnya ki ba tēede bantuŋ
ba Nyo.

² Ne muh jεme nyu a jé ȳi ba kee gε yi le gε, tu gε
wu jεme nyu bamii le gε, wu jεme nyu Nyo le, nje
gε muh yuge fιεε fι wu jεme gε. Wu jεme nyu mwεε
mu nyile le a bvunja bvu Kiyo ki Yuude le.

³ Geenε, muh wù teede bantuŋ ba Nyo to wu
jεme nyu bamii le, wu gee bamii kuu yi mbεmε le,
wu ka yufe muntele muboo, wu ka gee te muntele
mu bamii jιεε.

⁴ Muh wù jεme jé ȳi ba kee gε yi gε, to wu fii gεh
nyu kikwεε ke maa. Geenε, muh wù teede bantuŋ
ba Nyo, to wu fii nyu kintaashε ki bamii ba mbεmε
lε kichii.

⁵ Nto koŋe le bεŋ j̄eme jé yi bamii kee gε yi gε.
Geenε, fιεε fι ηkoŋe baŋ le lε bεŋ tēede nyu bantuŋ
ba Nyo bamii le. Muh wù teede bantuŋ ba Nyo
kuge wu feder muh wù jεme jé ȳi ba kee gε yi gε. Ne
finε baŋ nyu gε lε muh le yu wu fise jé yiyu wu lε
kintaashε ki bamii ba mbεmε yu chuule ki yi fι bo
bo kuu.

6 Booŋ ba bwεεŋ, nja mεeſe nto fε bεŋ le, ntu njεme jé yĩ ba kee gε fifiee fi bεŋ yi la le? Fiee fi taŋlo fi fi bεŋ le gεh sege nle nto bε fiee fi feŋ fi Nyo le wu dunyε mεne, kεnε fiee fimi fi wu goone le ḥgε bεŋ kεe, kεnε ntuŋ we wumu le ntēe bεŋ le, kεnε fiee fimi le n'yεye bεŋ yu.

7 Bee jo gεh mwεε nje ndoŋ kεnε kome mù ya kεme gε kinche gε. Taŋlo muh ge nεe fε wu kεe fiee fi mu jεme nje bo toŋ kεnε bo ku a je yĩ kooji le sεŋ?

8 Ne muh ja le wu toŋ soŋ yi jεŋ, wu baan̄ ton̄ gε a je yĩ kooji le gε, bamii gε nεe fε bo bu jεŋ?

9 Le gεh yεεŋyεeŋ no ne bεŋ jεme bamii le nje bo yuge lo sεŋ, bo ge nεe fε bo kεe fiee fi bεŋ jεme? Tu bεŋ jεme gεh nyume fui le.

10 Ge nyu kimaŋε le chikfuu chi jé le yu yeye yeye yi nshεŋ yinε le gε. Ge yimi nyu yu yi le nje ba kee kinyi kiyu sεŋ gε.

11 Geenε, muh ne ja wu tu wu jεme mεne a jé yi n'yuge gε le, tu wu lé wu nyûme nje muh wu kituŋ fε mεne, mε nyu te nje muh wu kituŋ fε wu le.

12 Ntu njεme bεŋ le le no bεŋ goone le bvun̄ga bvu Kiyo ki Yuude dûunyi a bεŋ ntεnεe, bεŋ mo mε mōŋ chuule ki bεŋ kεme nnya yiye yi taŋlo yi gε kintaashε ki bamii ba mbεmε kûu lo.

13 Fi tu fi nyu le, muh wu jεme jé yĩ ba kee gε yi gε, wu bûune le taŋlo wu kεe ki wu chîεeyi mwεε muyu mù wu jεme bamii le.

14 Ne nja ntu mbuune a jé yĩ ba kee gε yi gε, tu mbuune a kiyo kaŋ le, geenε n'ya mbuune gε bε bvufee bwaŋ gε.

15 No fi le noo, nlé ḥgε nεe? Nlé mbûune a kiyo kaŋ le, mbuune te bε bvufee bwaŋ, n'yεeŋe a kiyo kaŋ le, n'yεeŋe te bε bvufee bwaŋ.

16 Fuge noo sęj, wo nę ja wo yuuse Nyo a kiyo kunę le, muh mu wù be bee fo wu yege gęh lo wu ge nęe fę wu bęej le, “Fi nyüme noo” yi kiyone kĩ wo be nya le nję wu be yuge jé yň wo jęme sęj?

17 Nę wo nya kiyone noo, wo nyaa chuule nęe, tu gę tanlo fi fi muh mu węe gę.

18 Nyaa kiyone Nyo le lę ńkee ki njęme jé yň ba kee gę yi gę nfede bęej bachii.

19 Geenę, mo no ńkee ki njęme noo ndoo nyume a kintaashę ki bamii ba mbęmę ntęnęe, ntu ńkoję ki njęme mo nyu jé yishęj, yi keme bvufee wu lę n'yęyę bamii bamu yu, fede ki njęme jé banchvuge yuufe (10,000) nję ba kee yi sęj.

20 Booŋ ba bwęej, keefę bęej kême baŋkwaje ba booŋ ba shige shige gę. Bęej nyüme gęh nję mum-wone mu bwele mu kee gę wa fięe kune kimbefę gę. Geenę, bęej kême baŋkwaje nyu ba ńgaamii.

21 Ba le ba saŋ a Nwa wu banchi le lę,
“Mę wù Tada Nyo njęme lę nlę ńgę njęme,
bamii banę le de yi bantolo le,
a jé yň ba kee gę yi le gę.
Geenę, gę fifięe nyu fi ge bamii banę mo bo yüge
męne gę.”

22 Fi tu fi nyu lę, ki jęme jé yň ba kee gę yi gę, le njęfę
bamii ba le gę ba mbęmę le gę, gę nyu njęfę
bamii ba mbęmę le gę. Geenę, nnya ki teede bantuŋ ba
Nyo le njęfę bamii ba le ba mbęmę le, gę nyu fę
ba le gę ba mbęmę le gę.

23 Nę bęej, kintaashę ki bamii ba mbęmę lę kichii nę
le ki to yi kintaashę le, muh wuchii mo wu kę wu
jęme gęh nyu jé yň ba kee gę yi gę, bamii ba nchę

kene bamii ba le ge ba mbemē le ge, bo ja bo lee, bo
yu no beŋ jeme, bo ge kwaję le beŋ ghaane lo ge?

24 Geenę, nę muh wuchii teede nyu ntuj wu Nyo,
muh wu nche kene wu le ge muh mbemē ge lee, fię
fi beŋ jeme fi ge wu kee le wu le muh wù befe, fi säge
wu fe fitele fie le,

25 mwęe mu nyile fe fitele fie le, gwenyę waanę. Noo,
wu mo wu tuŋ anyuu fekuu, wu nyaa n'yuuse wu
baanę Nyo le wu duu lę, "Nyo le be beŋ nchięę."

*No tarlo kintaashę ki bamii ba mbemę bùune
ki gee mwęe mù kooji*

26 Boonę ba bwęeŋ, fię fichii fi njeme le lę la? Fi le
lę, sege beŋ to yi kintaashę le, muh wù keme ńkee
ki wu yęeŋ wu yęeŋ, muh wù keme n'yęye wu yęye,
wù keme fię fi Nyo le wu dunyę wu le wu jeme, wù
kee ki wu jeme jé yи ba kee ge yi ge wu jeme, wù kee
ki wu chieęyi jé yiyu bamii yuge wu chieęye. Beŋ
keme ki beŋ gée mwęe munchii a je yи kintaashę ki
bamii ba mbemę kuu lo.

27 Ne bamii le ki bo jeme jé yи ba kee ge yi ge,
bo jeme geh bafeę kene batęde maa. Ne bo doo bo
jeme bo jeme wu mumwaa wu mumwaa, muh mu
nyume wu chieęyi mwęe mù bo jeme bamii le.

28 Ne muh baanę nyu ge yu wù chieęyi mwęe mù
bo jeme ge, bo me geh jwe wuchile a kintaashę ki
bamii ba mbemę ntęneę, muh jeme geh nyu a sheŋ
a sheŋ fe kikwęe ke le be Nyo.

29 Ne bamii ba teede bantuŋ ba Nyo le yu, bafeę
kene batęde bo jeme bamii le. Bo doo bo jeme bamu
chęge fię fi bo jeme chuule.

30 Nε Nyo ja wu dunyε fιεε muh mu wù be shile lo le, muh wù be jεme wa wεe chii, wu nya je wεe muh jεmε.

31 Beŋ kēe le beŋ bachii tanlo beŋ tēede bantuŋ ba Nyo. Nε beŋ doo beŋ teede, beŋ teede muh wu mumwaa wu mumwaa wu lε bamii bachii ȳyi mwεe muntele muboo yufe tε.

32 Bamii ba Nyo le wu nya yiboo nnya nyu ki bo teede bantuŋ be, bo kεme bvunja awe a nnya yiyu,

33 nje gε Nyo nyu Nyo wù kεŋse gε, Nyo le Nyo wu nyieggee.

No fi le a bintaashε bi bamii ba mbεmε ba le ba Nyo le bachii,

34 sege bikεse le a kintaashε ki bamii ba mbεmε ntεnεe, bo nyū jwe wuchile. Gε ba nya bo be bvunja ki bo jēme gε. Bo kεme ki bo ȳuge lo a bileŋse le, nyu no nchi jēme.

35 Nε fιεε le yu fi bo goone ki bo kεε, bo bii bileŋ baboo le sege bo tu jin yeh, nje le kinchoose fe kwεse jēme a kintaashε ki bamii ba mbεmε ntεnεe.

36 Beŋ kēe le gε ḡe kε beŋ je yi Nyo gε. Noo ḡe kε beŋ le? Gε ka beŋ ba je yi Nyo le yi gεεŋ fo gε. Noo ka gεh beŋ le?

37 Muh wù kee lε wu le muh wù teede bantuŋ ba Nyo, kεnε wù kee lε Nyo le wu nya wu be nya ye yi Kiyo ki Yuude, wu kεme ki wu b̄εεŋ lε fιεε fine fi nsan̄ fe beŋ le, le nchi wu nya Tada lε nsan̄.

38 Nε muh baaŋ bεεŋ gε fi gε, tu ba lé ba fāŋ tε wu be fie fιεε.

39 Booŋ ba bwεεŋ, fi mo fi nyu lε, beŋ ḡεε shéŋ chuule ki beŋ tēede nyu bantuŋ ba Nyo. Geenε, keefε beŋ fāŋ lε keefε bamii jēme jé ȳi ba kee gε yi gε.

40 Beŋ doo beŋ gee mwee munɛ munchii, beŋ kenyɛ chuule beŋ gēe a je yi joŋe le.

15

Jiso Kletu gè bu yi kwe le

1 Boon ba bweeŋ, ŋgoone mɛeſe ki ntâŋ beŋ kune saaka wù joŋe wù ŋge nfejɛ beŋ le, beŋ fi beŋ leme yiyu le mɛeſe.

2 Le saaka wuyu wunɛ wù bvûuse beŋ nɛ beŋ jiji chuule yi fiɛɛ fi ŋge nfejɛ beŋ le. Nɛ fuge noo sɛŋ, tu beŋ gè bɛme gɛh achiji.

3 Beŋ kēe le ŋgɛ nya fiɛɛ beŋ le nyu fishaŋ a mwee le munchii, nyume gɛh fi fi bo gè nya mene. Fiɛɛ fiyu le le Kletu gè be wu kwe fe bimbefɛ biesa besabɛŋ le gɛh yɛɛŋyɛɛŋ no ba gè saŋ a Nwa wu Nyo le,

4 ba jiiyɛ wu, le bu aju atade Nyo bvusɛ wu yi kwe le gɛh yɛɛŋyɛɛŋ no ba gè saŋ a Nwa wu Nyo le,

5 be le wu gè dunyɛ kikwɛɛ ke Bita le,* wu ka wu dunyɛ te booŋ be ba ntuŋ ba yuuſe ncho bafɛɛ le.

6 Wu to wu dunyɛ te kikwɛɛ ke bamii ba mbɛmɛ ba le kijuse kimimia fede muh gii yitɛŋ. Bamii ba duude ŋgoo yinɛ le baan gɛh yu, bamu kweeyɛ wa.

7 Wu to wu ka wu dunyɛ kikwɛɛ ke Jɛm le, wu mo wu ka wu dunyɛ te booŋ be ba ntuŋ le bachii.

8 Doo nyume ajiŋ, wu dunyɛ te kikwɛɛ ke mɛ wunɛ wu le njɛ mwa wù boyɛ che gè bee ge aje aje gɛ.

9 Njɛme noo nje nle lo njɛ muh wù ajiŋ antenɛɛ a booŋ ba ntuŋ ba Jiso le bachii. Mbaaŋ mo ŋkojɛ gɛ

---

* **15:5** Jee chi Bita chine le a je yi Glek le le Sɛfa.

wù ba têŋe mε le mwa wu ntuŋ wu Jiso gε, nje ḥgè mboone bikaa a kintaashε ki bamii ba Nyo le.

10 Geenε, le nfii wu Nyo, wù ge fe mε nyume fiεε fi nle mεsse. Gε nfii wunε wù Nyo gè nya mene gè lεsε achiji gε. Ngè bee nlεŋ nfe lo booŋ ba ntuŋ ba Jiso bachii. Geenε, gε ḥgè lεne be bvunŋga bwanj gε. Gè bee nfii wu Nyo wunε wù gè lεne yi ye yanj le.

11 Fi mo fi nyu le kεne gè bee mε wù gè nfeeji saaka wunε bεŋ le, kεne gε feeji bo, tu le gεh fiεε fimimia fi besa bo feeji, bεŋ gè bεŋ fi le.

Besabεŋ lε be bû tε yi kwe le

12 Mεsse no bee feeji le Kletu gè be wu bu yi kwe le, bεŋ bamu ge nεε fe bεŋ tu bεŋ duu le gè bamii ba kweeyε wa nyu bo ge bo bû yi kwe le gε?

13 Ne fi le le gè bamii ba kweeyε wa nyu bo ge bû yi kwe le gε, tu gε Kletu gè bu tε yi kwe le gε.

14 Ne le le Kletu gè baanj bu gε yi kwe le gε, tu fiεε fi bee feeji le achiji, shεŋ yĩ bεŋ gεle wu le le achiji.

15 Ne fine le noo, tu bee lεme jiŋ yi nsa wu Nyo yi achiji le, nje bee jiŋyi bee feeji le wu gè bee wu bvuse Kletu yi kwe le njε wu gè bee wu bvuse sεŋ, ne fi le nchiεŋ le gε bamii ba kweeyε wa nyu bo ge bo bû yi kwe le gε.

16 Ne fine le le gε bamii nyu bo ge bo bu yi kwe le gε, tu gε Kletu gè bu tε yi kwe le gε.

17 Fi tu nyu le ne Kletu gè baanj bu gε yi kwe le gε, mbεmε wene le achiji, tu bimbefε biŋna baanj gεh yi ye yene le.

18 Fi mo fi nyume tε le bamii ba gè kweeyε a bo taashε wa be ba Kletu le bo lεsε wa achiji.

19 Ne besabεŋ jiŋe fwe yi Kletu le jiŋe le wu fi besabεŋ nyu gεh yi kinche kinε le maa, tu besabεŋ

le bamii ba bamii ba yi woŋ kfunę le bo kôode yii
fę besabęŋ le feder lo bamii bachii.

²⁰ Geenę, nchięŋ wuyu le lę Nyo gę bvuse Kletu
yi kwe le. Kletu le muh wù fwe wù chęle je fę bamii
ba kweeyę wa le.

²¹ No muh wu mumwaa gę ge kwe to fę bamii le
bachii, le gęh yęeŋyęeŋ no muh wu mumwaa lé wu
gę lę bamii tō bo bū yi kwe le.

²² Fi tu nyu le no bamii bachii kwee nje bo le kfuu
chi Adam le, le gęh yęeŋyęeŋ no bo lé bo gę bamii
bachii nyu yu nje bo le bamii ba Kletu.

²³ Geenę, muh lé wu gę wu bûde gęh ke kife le.
Kletu le muh wù gę chęle je wu bu. Sege wu ge doo
wu kaasę wu to, bamii ba le be mo bo bū tę.

²⁴ Fi ge doo fi kooshę noo, mo nyu kife ki woŋ lé
wu kâ. Kletu lé wu gę wu chıiję bvunfoŋ bę bvunja
mo bvukuge bvuchii bvù sage męese, wu mo wu
chvū bvunfoŋ bwe Nyo wù le Chiji le.

²⁵ Kletu keme geh ki wu sâge gęeŋ bu sege Nyo
lé wu gę wu gęe bamii be ba kimbanę bachii a wu
kuu wu tôme bikaa yi bo le.

²⁶ Muh wu kimbanę wù ajiŋ wù wu lé wu gę wu
męse wu chıiję le kwe.

²⁷ Le fię ſi ba gę saŋ a ɻwa wu Nyo le lę,
“Nyo le wu gęe wa mwęe munchii a wu kuu,
wu tu wu sage.”

Geenę, ki njęme lę mwęe munchii le a wu kuu gę
mo nyu lę Nyo wù le wu gęe mwęe munchii a wu
kuu nyu tę a wu kuu gę.

²⁸ Lé gę nyuyme sege mwęe munchii le wa a Kletu
kuu wu sage, wu wù Mwa Nyo mo wu gęe kikwęe
ke a Chiji kuu wù gęle mwęe munchii a wu kuu,

wu lε Nyo mo wu nyu awe a fiεε fichii manjuu le manchii wu sage.

29 Baan̄ nyu gε le bamii ba kweeyε wa lé bo gē bo kāasε bo bû yi kwe le, bo tu bo leese bamii a joo yi kijuse ki bamii ba kweeyε wa le nje la? Bamii ba bo leese a joo noo, maajε wuyu nyûme la fε bo le?

30 Bee tε bee jiεnyi bee yuu ye kife kichii nε nje la?

31 Boon̄ ba bwεεŋ, nle jwe wu kwe le aju achii. Njεme mwεε mune nε nje n'yûge ye yi fiεε fi Kletu Jiso wù Tada wese besabεŋ le wu fε fε beŋ le fede chiaan̄ yan̄ le.

32 Ne baan̄ nyu gε le bamii ba kweeyε wa lé bo gē bo bû yi kwe le, no bamii to bo jεme mwεε, ηgε ηgεεŋ Efesu, bamii ba ηage nje nyán̄ yi nchvuun̄ tu bo juu besa bo, bo goone ki bo sâayε lo mε, le maajε wuyu le la? Ne nfan̄ nlu lo, ndû le fi nyume no bo to bo jεme le, “Besabεŋ j̄li mwεε, bee mûu nje fewεge bee bude be kweeyε” gε?

33 Keefε muh lêede be beŋ gε. Beŋ kēe le, “Ne muh wù kiŋge ke joŋe jiεnyi be ηgoo yî befe, ηgoo yiyu cheŋε be wu.”

34 Beŋ tεŋ bvufee bwena jin̄, beŋ chinε kimbefε le. N'yεde le gε beŋ bamu kee Nyo gε. Njεme nε ki ηgē le beŋ kεme bvuya.

Ye yi bamii le bo ge bo bû yu kwe le

35 Taŋlo muh mu ja wu biide le laa bamii lé bo gē bo bûde yi kwe le nεε la? Bo lé bo gē bo kêmε nyume kfuu chi ye yi nεε la?

36 Wεε muh wu biide noo le kiyuŋ. Gε wu kee le ba to ba boon̄ fiεε fi kwe fε fi buujε gε?

37 Gε ye yi fiee fi ba bone nyume yi to yi buujε yi tu yi kuu gε. Ba bone geh nyume ḥgo lεyileyi, kene nyume ḥgo yi agiŋ, kene nyume yi la,

38 Nyo mo wu nyâ ḥgo yiyu bε ye yi wu koŋe. Wu nyaa ye yeye yeye bii no kfuu chi ḥgo yiyu le.

39 Ge mwεε munchii keme nyan yi ye yεεηyεεη gε. Bamii keme yiboo nyan yi ye yeye, nyān keme yiboo, munyii keme yiboo, bieŋ keme te yiboo ye.

40 Mwεε mu we le a yiboo je le, mu fekuu le a yiboo je le. Mwεε mu we keme bvuboo bvujonε, mu fekuu keme bvuboo bvujonε.

41 Juu keme bwε bvujonε, kwii keme bwe bvujonε, jón keme te bvuboo bvujonε. Gε joŋ yimi bε yimi mo keme bvujonε yεεηyεεη gε.

42 Le geh yεεηyεεη no ye yi bamii lé yi gē yi nyûme sege bo bude yi kwe le. Ba to ba jiiyε muh ye ye fo, geenε gε ye yî wu lé wu bû yu yi kwe le baan yi fo gε.

43 Ba jiiyi muh bε ye yi chuuniyi gε chuule gε, yi keme gε bvun̄ga gε. Geenε, wu lé wu tō wu bûde yi kwe le bε ye yi keme bvujonε, yi keme bvun̄ga.

44 Ba jiiyi muh ye ye nyu yi muh wu wuŋ. Geenε, wu lé wu tō wu bûde yi kwe le bε ye yi nyume wa yi kiyo. Ne ye yi muh wu wuŋ le lo, tu ye yi kiyo le te lo.

45 Noo ba le ba saŋ lε, “Adam wù fwe gè bee yu wu yεne.” Lε tu fe Adam wù ajiŋ le, wu tu nyume fie kiyo ki nyaa kinche bamii le.

46 Gε muh to wu ya wu keme ye nyu yi kiyo gε. Wu to wu ya wu keme nyume ye yi muh wu wuŋ fe wu keme yi kiyo.

47 Adam wù fwe ba gè fe wu bε kibvunε. Adam wù ajiŋ gè ja fie fewe

48 Bamii ba fekuu fene le nję muh wù fwe wù ba gę fe be nshęj, bamii ba fewe le nję muh wù gę ja fewe.

49 No besabęj le bee jo nfieenę yi muh wù ba gę fe be nshęj, le gęh no besabęj le bee jo yi muh wù gę ja fewe.

50 Booŋ ba bwęej, nsenej beŋ le ge taŋlo ye chine yĩ le nyąŋ be kileme to ki kême kijuse antenęe a bvunfon bvü Nyo gę. Ge tanlo te fięe fi tanlo fi fō to fi keme kijuse fe fięe foo gę fo gę.

51 Beŋ yęgę beŋ yû nsenej beŋ kinyilę ki fięe. Ge besabęj bachii nyu be ge be kwęeyę gę. Geenę ye yese besebęj bachii le yi jā yi kûsę.

52 Ba doo ba ton soŋ yĩ fekimęsę, ye yese besebęj mo yi kûsę ne mwanęj no muh to wu babe jise. Soŋ ge doo chi jeme bamii ba kweeyę wa mo bo bû yi kwe le, be ye yĩ baanę gę yi fo gę, besabęj ba baanę yu mo be kusę lo.

53 Ye chine yĩ taŋlo yi fō keme ki yi kûsę yi tu wa nyu yĩ taŋlo yi gę fo gę. Ye yĩ taŋlo yi kwę keme ki yi kûsę yi tu wa yĩ taŋlo yi gę kwe gę.

54 Sege ye yĩ taŋlo yi kwę yi fo kûsę wa yi tu yĩ taŋlo yi kwe yi gę ka yi fo gę, fięe fichii mo fi kóję no ba gę saŋ a Nwa wu Nyo le le,

“Ba le ba so wa kwe ba ńgode bvunja bwe.

55 O kwe, bvunja bwuŋ le faaŋ?

O kwe, gwęj wo wu wo taa bamii yu le faaŋ?”

56 Gwęj wu kwe le kimbefę, bvunja bvü kimbefę le nchi wu Nyo.

57 Geenę besabęj nyâa kiyone Nyo wù le wu taashę besabęj be Tada wese besabęj wù Jiso Kletu besabęj nyu be soo kimbefę mo kwe.

58 Noo boonj ba bwεεŋ ba le shéŋ yanj, bεŋ lēme bεŋ tεεme. Keefε fιεε shíŋshε lo bεŋ gε. Bεŋ nyâ ye yene yichii yi lεme chi Tada le segechii. Bεŋ kēe lε gε lεme chǐ muh gee nje Tada le chi gê chi lēsε achiji gε.

16

Nnya ki ba fi bamii ba Nyo yu

1 Nle njεmε mεesε kune nnya yí ba nyaa ki ba fi bamii ba le ba Nyo yu. Bεŋ gêe gεh yεεηyεεη no ηgε jεmε bintaashε bi bamii ba mbεmε bi Galεshiaŋ gεe.

2 Sege le juu chǐ fwe yi kimaa le kichii, muh wu mumwaa wu mumwaa baa fιεε wu seesε wu gεε. Muh doo wu baade, wu baa gεh no Nyo le wu buu wu. Nge ndoo nto bεŋ gε ka bεŋ she bεŋ suge lokinsu gε.

3 Nge ndoo nfεsε, mε mo nsâŋ ηwa ntâa fε nya yene le, bamii ba bεŋ le bεŋ baa bo mo bo jô bo gêεη bε yi Yelusalem.

4 Nε fi le fi kojε bεŋ le le ηgêεη tε, besa bo mo be gêεη.

Mwεε mü Bol gè kwaji ki wu gε

5 Nlε ηgê n'ya nfe je Masεdonia sege ntoo a bεŋ le, nje ηgoone ki nfe je yo.

6 Taŋlo besabεŋ chê, bee chê mo nyu kife ki fii doo ki fe, wu le bεŋ ge bεŋ fιh mε yi jiεnyi wanj le, mε mo ηgêεne a ηgεεne yo.

7 Ngoone le ηge ndoo nto a bεŋ le mεesε besabεŋ gε yεnε gεh lo we we gε. Njiiŋe fwe, ηkee le nlε ηgê ntô besabεŋ bose ye be che, fε Tada fεnε le wu bεεŋ.

8 Geenə mbaaŋ nche Efesu yanə ŋgeeŋ mbu juu chi N̄ka wu Benteko.

9 Kimbuŋ kĩ baaŋ le ki gwenye fε mene yanə ki ŋgēe leme chi Nyo, mo no bamii ba duude bamu le yu bò bane leme chine nε.

10 Sege Timoti to, beŋ yɛŋ le beŋ lé beŋ ḡe wu yûge njoŋ a beŋ nteneε, nje wu gee ḡeh leme chi Nyo yeeŋyeeŋ no ŋgee.

11 Keefε muh lâasε wu gε. Beŋ ge beŋ fi wu wu l̄en be nyiegee wu tû jin̄ fε mene, nje besa boon̄ ba bwe wese chieŋne wu.

12 Fi kune mwa bwe wese besabεŋ wù Abolo, nche nl̄egε wu wesee le wu lâ jige a beŋ le beŋ boon̄ ba bwe wese besabεŋ bamu baa, geenə wu baaŋ kon̄ gε mbεŋ ki wu tô mεeεse gε. Wu ge doo wù kεmε je, wu mo wu tô.

N'yεsε be kimεsε ki njεmε

13 Beŋ doo beŋ nyume beŋ yɛne. Beŋ l̄eme beŋ t̄eεme yi mbεmε wene le, beŋ nyûme bamii ba kεmε muntele, beŋ l̄eme beŋ t̄eεme.

14 Beŋ doo beŋ gee fiεε fichii beŋ gee be k̄iŋkoŋε.

15 Beŋ k̄eε le Tefina be yeh ye le bamii ba fwe a kimbe kĩ Akεya le bo ḡe ya leesε fitele yi Tada le. Bo nyâ bikwεε biboo ki bo fii bamii ba Nyo. Boon̄ ba bwεεŋ, ŋkude chiaaŋ beŋ le,

16 le beŋ yûge bamii le njε banε, beŋ ka yûge te muh wuchii wù le wu taashε be bo bo lεne yi fiεε le fimimia.

17 N'yuge njoŋ no wu wù Tefina be Fotunatu mo Akaku le bo to ki bo yεŋ mene. No n'yεŋ bo le fi mo fi nyu le nle n'yεŋ wa beŋ le.

18 Bo le bo jiεεsε fitele fiaŋ gεh yεεŋyεεŋ no bo jiεεse mwena. Bamii njε banε bee kεme ki be ŋgvûune bo.

19 Bintaashε bi bamii ba mbεmε bi Ɛsia yanε yεεse bεŋ le. Akwela bε Blisila mo kintaashε ki bamii ba mbεmε ki shiide a bo yeh yεεse bεŋ le bε fitele fichii a jee chi Tada le.

20 Booŋ ba bwe wese besabεŋ ba mbεmε chiiŋse tε n'yeſε. Bεŋ yεſε muh le wuchii bεŋ kfûgε bo a je yi̊yuude le.

21 Wunε n'yeſε saŋ mε wù Bol bε kibo kaŋ.

22 Nε muh le yu wù konε ge Tada ge lōŋ koo wu. Kii Tada wese kaase to.

23 Tada Jiso dûnyε fitele fi joŋe fε bεŋ le.

24 Kiŋkonε kaŋ nyûme fε bεŋ le segechii no besabεŋ le bee taashε yi Kletu Jiso le. Fi nyûme noo.

Nchane (Ncane)
The New Testament in the Ncane language of
Cameroon: Nchane (Ncane) (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nchane (Ncane)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source files
dated 16 May 2025

5108ebb0-51ad-5d6b-94ef-93cc302ed337